

ลัทธิธรรมเนี่ยมต่าง ๆ ภาคที่ ๑๗
เรื่องหมายรับสั่งบางเรื่องในรัชกาลที่ ๑ แลที่ ๒

มหาเสวกโท พระยาเสถียรสุรประเพณี

พิมพ์ในงารพระราชทานเพลิงศพ

รองหัวหน้า พระยาเบญจางควรอาสน์ (ผาด ผาดิเสน)

ต. จ. ว., จ. ช., ว. ป. ร. ๕., ร. จ. พ.,

๕ ๔
เมษายน พ. ศ. ๒๕๖๘

TUDC

16/07/2564

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

มหาเสวกโท พระยาเสถียรสุรประเพณี มาแจ้งความยังหอพระ
สมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ว่าในารศพ รองหัวหมื่น พระยา
เบญจางควรราชัน (ผาค ผาคีเสน) ต. จ. ว., จ. ช., จ. ม., ว. ป. ร. ๕.,
ร. จ. พ., ปลัดกรมคลังวรราชัน กรมมหาดเล็ก เจ้าภาพมีความ
ประสงค์จะพิมพ์หนังสือเป็นของแจกในวันพระราชทานเพลิงศพสักเรื่อง ๑
และอยากจะได้ใครใดเรื่องให้เนื้อเรื่องด้วยราชประเพณีโบราณ ข้าพเจ้าเลือก
เรื่องหนังสือ นกได้ถึงสำเนาหมายรัชสังข์ของโบราณ ซึ่งเกี่ยหามา
รวบรวมไว้ใน หอพระสมุด ฯ มีอยู่ตั้งแต่หมายรัชสังข์ในรัชกาลที่ ๑
ตลอดลงมาจนรัชกาลที่ ๕ หมายรัชสังข์ครั้งรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ เป็น
ของเก่าแก่หาฉบับได้น้อย รวมได้ด้วยกันแต่ ๓๓ ฉบับ เป็นเรื่องงาร
พระราชพิธีเสกนคบาง เรื่องอน่าง ได้รวมพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ นับใน
หมวดหนังสือลทธิธรรมนิยมต่าง ๆ ภาคที่ ๑๗ ให้เจ้าภาพงารศพ
พระยาเบญจางควรราชัน พิมพ์แจกตามประสงค์ หวังใจว่าท่านผู้
ได้รับไป ซึ่งเข้าใจว่าจะเป็นข้าราชการในกระทรวงวังโดยมาก คงจะ
พอใจอ่านและพอใจที่จะได้ความรู้เรื่องโบราณ ซึ่งปรากฏอยู่ในหมาย
รัชสังข์ที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้

กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ขออนุโมทนา
กุศลบุญราศีกนิณานุชทาน ซึ่งมหาเสวกโท พระยาเสถียรสุรประเพณี
ได้จัดการปลงศพ พระยาเบญจางควรราชัน ผู้เป็นสหาย ด้วยมิตต
สังคหกิจ กยทั้งได้ พิมพ์หนังสือเรื่องนี้ให้แพร่หลาย หวังใจว่าท่านที่
ได้รับหนังสือนี้ไป คงจะพอใจแลอนุโมทนาด้วยทั่วกัน

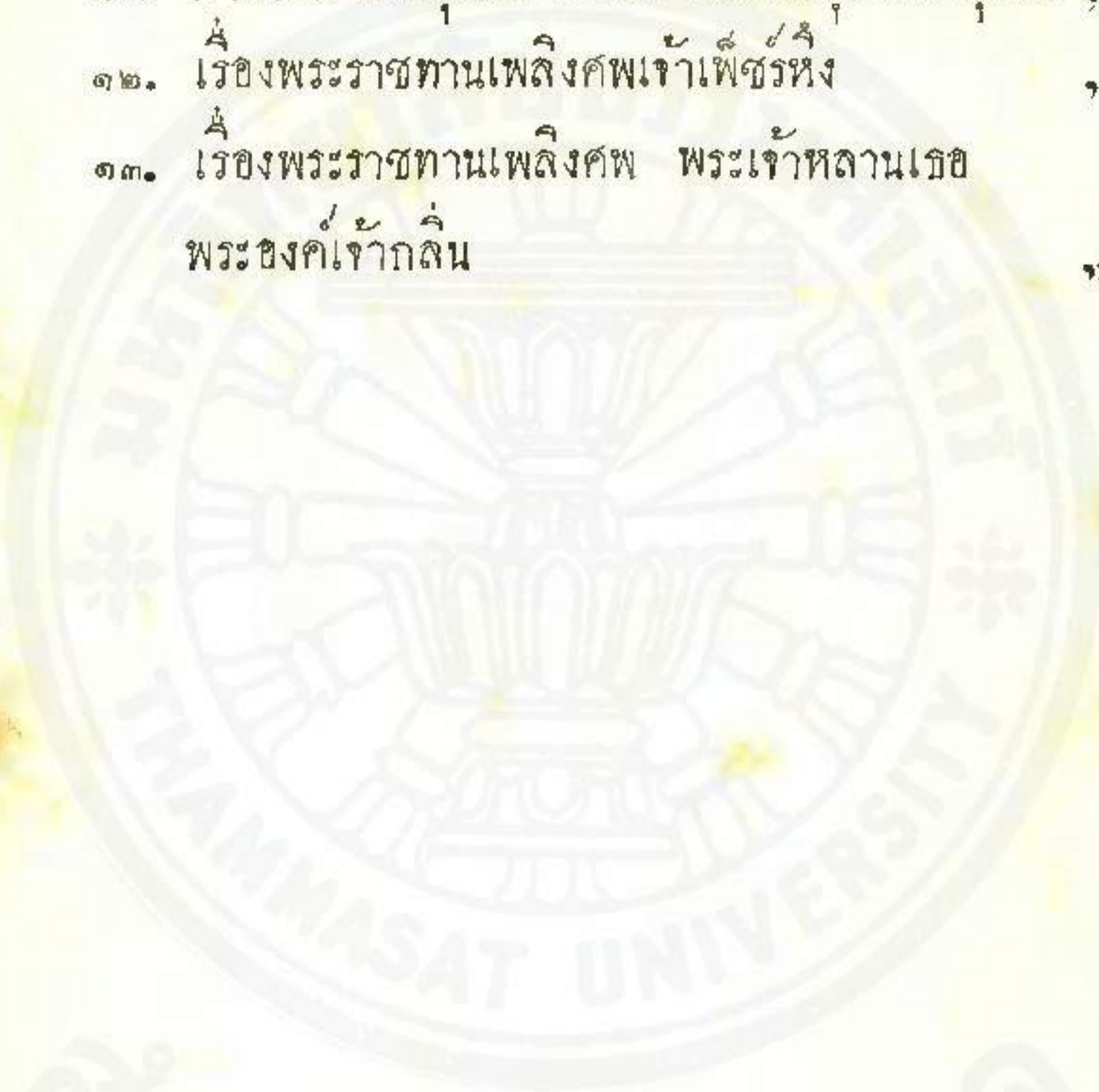
ตั้ง ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๖๔

หอพระสมุดวชิรญาณ
วันที่ ๗ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

สารบัญ

หมายรับสั่งรัชกาลที่ ๑	หน้า ๑
๑. เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ & พระองค์	๑
๒. เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๗ พระองค์	๔
๓. หมายรับสั่งเปลี่ยนแปลงเรื่องพระราชพิธีโสกันต์ พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๗ พระองค์	๓๓
๔. เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ ๒ พระองค์	๓๔
๕. เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๓๐ พระองค์	๓๗
๖. หมายรับสั่งเปลี่ยนแปลงเรื่องพระราชพิธีโสกันต์ พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๓๐ พระองค์	๔๖
หมายรับสั่งรัชกาลที่ ๒	๔๗
๗. เรื่องพระราชนิพนธ์เพลงเจ้าจอมมารดา กรมหลวงจักรเจษฎา	๕๗
๘. เรื่องลอบถ่านเพลิงศพเจ้าจอมมารดา กรมหลวงจักรเจษฎา	๓๓
๙. เรื่องพระราชนิพนธ์เพลงพระบรมญาณมุนี วัดราชบูรณะ	๓๔

๓๐.	เรื่องจารึกพระเจ้าศรีฟ้า ในสมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนอิศราณฤกษ์	หน้า ๓๙
๓๑.	กำหนดการเมรุศพพระเจ้าศรีฟ้า ในกรมขุนอิศราณฤกษ์	๔๐
๓๒.	เรื่องพระราชทานเพลิงศพเจ้าเพชรหึง	๔๗
๓๓.	เรื่องพระราชทานเพลิงศพ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้ากมลน	๕๖

สำนักหอสมุด

หมายรับสั่งรัชกาลที่ ๑

๑ เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ ๔ พระองค์

บจุอ จ.ศ. ๑๓๖๔ (พ.ศ. ๒๓๔๕)

ด้วยเจ้าพระยาจักรีธรรมาธิราช รับสั่งใส่เกล้า ๆ สั่งว่า ทลวงโลก
ที่ขบไทรมีชื่อคำฉนวนพระฤกษ์ทุกเกล้า ๆ ถวาย ว่าพระฤกษ์จะได้ตั้ง
มงคลการโสกันต์เจ้าหลานเธอ เจ้านรมล ๑ เจ้าขอม ๑ เจ้าจันทร์ ๑
เจ้าเรณู ๑ รวม ๔ องค์ ณพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท พร้อมใน
พระราชพิธีสมโภชฉนวน และเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์นั้นจะเสด็จออก
ฟังสวดพระพทธมนต์ฉนวนเดือน ๔ แรม ๑๓ ค่ำ ๑๒ ค่ำ ๑๓ ค่ำ เวลาบ่าย
๓ โมงทั้ง ๓ วัน

ครนถงฉนวนจันทร์เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ บจุอจตุวาศกเวลาย่ำรุ่ง
แล้ว ๖ บาท แปรพระพักตร์ไปทิศพายัพเป็นกำหนดพระเกศฉันทฤกษ์
จรตพระกรรบีคกรวไกร พระสงฆ์ในพระราชพิธี ๖ รูปรับพระราชทานฉนวน
ถวายเครื่องไทยทาน ครนเวลาย่ำโมงหนึ่งกับ ๕ บาท พระฤกษ์จะ
ได้ตั้งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน สมโภชเวียนเทียน
เจ้าหลานเธอในพระราชวังเวลาย่ำ ฉนวนจันทร์เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ
เวลาหนึ่งนั้น

ให้สนมตำรวนออกปลุกบ้านสงฆ์ชนที่มช พระมหาปราสาทกัน
 ควันคกข้างใต้ให้มันคง แล้วให้เอาเตียงชนไปตั้งสำหรับเจ้าหลานเธอ
 โสกันต์แล้วจะโคสรวง และเตียงนั้นให้มีเสาขอโครงเพดานผ้าขาว มี
 ระบายรอบทั้ง ๕ ด้าน ให้ปลุกเหมือนอย่างทุกครั้ง ให้ปลุกให้แล้ว
 แต่ฉนวนพศเดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภาษาพระแสงกัน แต่งเครื่องพระมหามงคล
 และเครื่องกระยาसनาน แล้วให้เชิญพระธำมรงค์พระกรรขิกกรรไกร
 แลลวดเงินลวดทอง พายเงินพายทอง แลเชนยรองพระกรผลของ
 พระองค์แลพระภญา แล้วขมมงคลยนต์ถวายเจ้าหลานเธอเมื่อเสด็จออก
 พงสวดทั้ง ๕ พระองค์ แล้วให้เจตพานรองเครื่องกระยาसनาน ๑ มะกรุด
 สัมบอย ๑ ไยมะตูมหญ้าแพรก ๑ แลพระธำมรงค์สำหรับทิศ

อนึ่งให้สนมพลเรือนเบิกยหมมือเงิน ๕ คู่ หมือทองขาว ๕ คู่ต่อ
 ทานข้างใน ใสน้ำพระพุทธรมนต์ไปตั้ง แลให้รับชันษาเจ้าหลานเธอ
 ซึ่งจะโสกันต์ต่อทานข้างใน เชิญไปตั้งณเตียงพระมณฑลให้ทันตั้งนำ
 วงกายฉนวนศุกรเดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ

อนึ่งให้ชนสี่ทิศชพอพรหมณ์ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
 ญา ให้ผูกพระธำมรงค์ประจำทิศให้ตองตามทิศแต่ฉนวนศุกรเดือน ๕
 แรม ๑๓ ค่ำเวลาบ่ายรุ่ง แลให้รคนำกลศน้ำสังข์ เตรียมไปรยเข้าตอก
 วันละ ๕ คนเมื่อเสด็จออกพงสวด

อนึ่งให้ขบไม้ขมิ้นเทศาวมาเตรียมเสกขมิ้นออกฟงสวดวันละ ๕ คน
ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ ไหรมชอรรยบัตรต่อสนมพลเรือน แล้วให้เตรียมรบเสกขมิ้น
ส่งเสกขมิ้นทรงฟงสวดวันละ ๕ คน

อนึ่งให้ลอมพระราชวังสานกระจากกันคอกหนึ่ง ๖๕ ใบ ให้เข้า
ขอบผูกหวายขั้คกระจากขงทุกใบ ห้ามอย่าให้เอากระจากปาฎิโมกข์
มาส่งเป็นอันขาดทีเดียว ให้เร่งสานกระจากอนเข้ามาส่งณทิมทายชาวง
แต่ณวันเสาร์เดือน ๕ แรม ๓๒ ค่ำ

อนึ่ง ให้กรมนายเข้าสารสำหรับใส่กระจาก ๆ ละ ๕ ทนาน
๖๕ กระจากเป็นเข้าสาร ๑๖ ถึง

อนึ่งให้วิเสทนอกแต่งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน
๓ สำรับ ให้มีเข้าขันเชิง พานรองน้ำกว้วนเวียนเทียน เทียนติดแว่น
เทียนยอดบายศรี แียงหอมน้ำมันหอมเครื่องบายศรี แลมะพร้าวแก้วเข้ค
ปากทองของเคียงให้พร้อม ให้ยกเข้าไปตั้งในพระราชวังแต่ณวันจันทร์
เดือน ๕ แรม ๑๕ ค่ำ เวลาบ่าย ๓ โมง แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น
ให้มีขนมเล็กน้อยกล้วยอ้อยหมากพลู เข้าตอกคอกไม้รูปเทียน แล้ว
ให้เย็บกระทงเป่าน้อย ๆ สำหรับบัตร ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระยาบวช
สำหรับจะไ้บูชาเทวดา ให้เอาไปส่งให้โหรเวลาบ่ายณวันอาทิตย์
เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำตามรับสั่ง

๒ เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๗ พระองค์

ขุฎย จ.ศ. ๑๓๖๕ (พ.ศ. ๒๓๕๖)

ด้วยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รัชสังใส่เกล้า ๆ สั่งว่า หลวง
โลกทีปโหมมชอคำฉนวนพระฤกษ์ทุกเกล้า ๆ ถวาย ว่าพระฤกษ์จะได้
ตั้งมงคลการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสุริยวงศ์ ๑ พระองค์เจ้า
ไกรสร ๑ พระองค์เจ้าศรีศิริ ๑ รวม ๓ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมหลวง
อิศรสุนทร เจ้าขยมา ๑ เจ้ากล้วยไม้ ๑ เจ้าวงศ์ ๑ รวม ๓ ในกรมขุน
เสนาณรงค์ เจ้าขย ๑ รวมทั้งสิ้น ๗ พระองค์ ณพระที่นั่งคัสต
มหาปราสาท พระสงฆ์ ๕๐ รูปจะโตเจริญพระพุทธรูป ณวันเดือน ๖
ขึ้น ๘ ค่ำ ๑๐ ค่ำ ๑๑ ค่ำ ขุฎยเขยจศก เวลาบ่ายโมง ๓ แล้วจะโต
เจริญพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ซึ่งจะโสกันต์ให้เสด็จออกฟังสวดทั้ง ๓ วัน
ครนรุ่งขึ้นเดือนจันทรเดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลาเช้าโมงหนึ่งกย ๓ ยาท
แปรพระพักตร์ไปทิศพายัพ เป็นกำหนดพระเกศฉันทฤกษ์จรตพระกรรบิต
กรรไกรแล้ว พระสงฆ์บรรพพระราชทานฉันทถวายเครื่องไทยทาน แล
พระฤกษ์จะโตให้สมโภชเวียนเทียนพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ณพระที่นั่ง
จักรพรรดิพิมานเดือนเดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ๑๓ ค่ำ ๑๔ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ โมง
กย ๗ ยาท ทั้ง ๓ วันนั้น

ให้ ๕ ตำรวจเอาเทียนแว่นฟ้าสำหรับพระราชพิธีเข้าไปตั้งเคียง
หนึ่ง ให้มีเสาชื่อโครงเพดานมีระบาย กยเคียงรองพระพุทธรูปด้วยเทียน

หนึ่ง แล้วให้ปลุกศาลเทวดากันตัวนอกศาลหนึ่งลดเป็นสองชั้น มี
 ศาลแสงปักธงด้วย ปลุกศาลเทวดาแล้วเอาเคียงเข้าไปตั้งให้แล้วแต่
 ฅวันศุกร์เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำเวลาเช้า

หนึ่งให้สนมตำรวจนอกปลุกเกยลดเป็นสองชั้นรับเสด็จที่พระแกล
 ท้ายพระมหาปราสาทกันตัวนอกเกยหนึ่ง แล้วให้ปลุกบ้านสำหรับสร
 วมุขพระมหาปราสาทตัวนอกข้างใต้ให้มั่นคงดี แล้วให้เอาเคียงสำหรับ
 สรงไปตั้ง ให้มีเสาข้อโครงเพดานคาคผ้าขาวมระบายทั้ง ๔ ด้านเคียง
 หนึ่ง ให้ทำมาสำหรับพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ จะเสด็จขึ้นทางพระแกล
 ๒ พระแกล ให้เร่งทำให้แล้วแต่ฅวันศุกร์เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำเวลาเช้า

หนึ่งให้ชาวพระมาลาญาแต่งเครื่องกระยาสนาน และให้เชิญพระ
 อำมรงค์และเครื่องพิไชยสงคราม พระกรรบิกกรรไกร ลวดทอง ลวด
 เงิน พายทอง พายเงิน พานรองเครื่องสรงพระสนาน ๑ มะกรูด
 ส้มข่อย ๑ ใบมะตูมหม้อแพรก ๑ และพระอำมรงค์สำหรับทศ พระ
 มงคลยันต์ และให้เอาสิ่งของทั้งนั้นเข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลฅวันศุกร์
 เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำเวลาเช้า และให้ถวายพระมงคลพระเจ้าลูกเธอ
 หลานเธอ ทั้ง ๗ องค์ แล้วให้เชิญพระกลดไปกินเมื่อแห่เสด็จออก
 พังสวด เวียนเทียน วันละ ๗ คนทั้ง ๖ วัน

หนึ่งให้หลวงสำเร็จพระขรรค์ หลวงสรพธาวุธ เชิญพระแสงหอก
 องค์ ๑ พระแสงง้าวองค์ ๑ พระแสงดาบไทยองค์ ๑ พระแสงดาบ
 ยี่บนองค์ ๑ รวม ๕ องค์ แลให้เชิญไล่หัพนสัทหลาดหักทองขวางค์ ๑

ทวน ๒ คน เข้าไปตั้งณเตียงพระมณฑลแต่เวลาเช้าวันศุกร์เดือน ๖
ชน ๙ คำ แล้วให้จกพระแสงส่งให้มหาดเล็กเชิญแห่หว่างเควของหน้า
หลัง ๑๐ พระองค์

อนึ่งให้พระอัครเนศร พระศรีสำแดง เชิญพระแสงขึ้นคาศีลาไป
ตั้งณเตียงพระมณฑลแต่เวลาเช้าวันศุกร์เดือน ๖ ชน ๙ คำ ๒ องค์

อนึ่งให้พันทองขาวเควของพระอภิมยุ เชิญพระเสมาธิปัตติ ๓ พระ
ฉัตรไชย ๓ พระเกวพาย ๓ รวม ๓ องค์ เข้าไปตั้งณเตียงพระมณฑล
แต่เวลาเช้าวันศุกร์เดือน ๖ ชน ๙ คำ แล้วให้เชิญเควของสูงบกทอง
แผ่ลวด ๒ สำรับแห่หน้าหลังทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้สังฆการี เชิญธงไชยกระบี่ครุฑไปตั้งณเตียงพระมณฑล
คู่ ๑ แล้วให้นมนต์พระสงฆ์ราชาคณะ ๕๐ รูปเจริญพระพุทธมนตร์ เวลา
บ่ายทั้ง ๓ วัน แล้วให้รับเภสัชของคาสันต์ขอวิเสทหมากพลูดวายพระสงฆ์
แล้วให้เบิกค้ายศยต์ขอชาวพระคลังในซ้ายทำสายสัญญาณ วงเตียงพระ
มณฑล เตียงทสรอง สำหรับพระสงฆ์ตลอดด้วย

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัต เอาขาสันนะไปแต่งที่ ถวายพระสงฆ์ให้พอ
๕๐ รูป แล้วให้เอาผ้าสยงเตรียมมทลเกล้า ๆ ถวายขยพระหัตถ์ ๕๐ ผืน

อนึ่งให้โหรมชอเตรียมมรยสังเสด็จพระเจ้าลกเชอ หลานเชอ ซึ่ง
จะไล่กันควนละ ๗ คน แล้วให้รบยัตวและเควของยัตรบยชาทเววคาคตาม
ธรรมเนียม

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติเอากระ โถนขันน้ำไปตั้งถวายพระสงฆ์
ให้พอ ๕๐ รูป

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเสทจ่ายผ้าขาว นางเหยี่ยวให้แก่ไพร่สำหรับอยู่
รองศาล ๒ ท่อน ท่อนหนึ่งยาว ๘ ศอก ท่อนหนึ่งยาว ๓ ศอก ให้จ่าย
ให้แก่ฉนวนศุกรเดือน ๖ ชน ๘ คำ

อนึ่งให้กรมพระนครบาล เอนางเล็งทใหญ่ โยสนิตกีไปส่งให้ขุนศรี
สยมพรชาน้ำสรง สำหรับจะได้ใส่น้ำพระพทอมนตร์ ๒ ค่ำ โยบัวหลวง
สำหรับขยปากหม้อน้ำ ๓๐ โย สึงเวียนฟางรองหม้อน้ำ ๕ ขก ฟาง
เช็ดเท้าพระสงฆ์ ๒ ชน ให้เร่งเอาเข้าไปส่งแก่ฉนวนศุกรเดือน ๖ ชน
๘ คำเวลาเช้า

อนึ่งให้สนมพลเรือน รยเครื่อง ขยพระหัตถ์ เครื่องทองใหญ่ ต่อท่าน
พนักงานข้างในเชิญไปตั้งฉนวนเดือน ๖ ชน ๘ คำ ๓๐ คำ ๓๑ คำ เวลา
บ่ายวันละสำหรับ ๓๒ คำเวลาเช้าสำหรับหนึ่ง รวม ๕ วัน ๕ สำหรับ ให้มี
พุ่มเข้าตอกคอกไม้รูปเทียนสำหรับเครื่องให้พร้อม แล้วให้เบิกเสื่ออ่อน
ต่อพระคลังราชการอยู่เคียงแวนฟ้า ๕ เคียงสรวง ๒ รวม ๖ ผืน แล้ว
ให้เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปอยู่เคียงสรวงผืนหนึ่ง แล้วให้เบิกขม
หม้อเงิน ๕ ค่ำหม้อทองขาว ๕ ค่ำต่อท่านข้างในใส่น้ำพระพทอมนตร์ แล้ว
ให้รับพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ซึ่งจะเสกนั้นต่อท่านข้างใน
เชิญไปตั้งณเคียงพระมณฑลเวลาเช้าฉนวนศุกรเดือน ๖ ชน ๘ คำ แล้ว
ให้ทำขยตรหยวกกล้วยใหญ่ส้ม ๓ เล็กส้ม ๓ คางหมู ๓ รวม ๓ ขยตร
ส่งให้ ไพร่เวลาบ่ายฉนวนอาทิตย์เดือน ๖ ชน ๓๑ คำ แล้วให้รับมหาคเล็ก
ค่อนายเวรมหาคเล็ก ๓๒ คนมาแต่งตั้งเป็น อินทร์ พรหม แห่งเสด็จ
ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้พระคลังในซ้าย ซ้ายซ้ายซ้ายให้ส่งหมากวิ ทำสายสิญจน์ให้พอ
พระสงฆ์ ๘๕ วงเคียงพระมณฑล วงเคียงสรอง แล้วให้เขา
ช่างจีนไปตั้งสำหรับใส่ น้ำชำระเท้าพระสงฆ์คี่หนึ่ง

อนึ่งให้หลอมพระราชวังสานกระจากใส่เคืองไทยทานก้นกว้างคอก
๓ นิ้ว ๕๑ ใบ ให้เข้าชอยผูกหวายยึดกระจากจงทุกใบ แล้วให้หลาว
ไม้กลัดสำหรับจะโต้เย็บกระทงเจิมใส่กระจาก ๓๐๐ ก้า ๗ ละ ๓๐ อัน
ให้เร่งเขาเข้ามาส่งหมากวิคบายชาววังแต่ฉนวนพดเคือน ๖ ชั้น ๗ ค้า แล้ว
ให้ไพร่ตักน้ำใส่อ่างจีนชำระเท้าพระสงฆ์ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้พระคลัง ราชการ ซ้ายซ้ายซ้ายให้แก้สนมพลเรือนสำหรับอยู่
เคียงแวนฟ้า ๕ เคียงสรอง ๒ รวม ๖ คน

อนึ่งให้ขุนสิทธิชาติ ซัพพอพราหมณ์ ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
ภาษา ให้ผูกพระธำมรงค์ประจำทิศสำหรับทิศให้คล้องตามทิศ แล้วให้
ถวายน้ำกลศน้ำสังข์ แล้วไปรยเข้าคอกน้ำเสด็จเมื่อพวงสวด ๓ วันสมโภช
เวียนเทียน ๓ วัน ๗ ละ ๗ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้กรมหน้าซ้ายเข้าสารซอมให้แก้วเสกหุงถวายพระสงฆ์ ๕๐ รูป
เข้า ๒ ถึง ๓๐ ทนาน แล้วให้เขาเข้าสารไปส่งท่านข้างในจะโต้ ใส่กระจาก
๕๐ กระจาก ๗ ละ ๕ ทนาน รวมเข้า ๑๒ ถึง ๓๐ ทนาน เข้านั้น ๒ ราย
เป่นเข้าสาร ๑๕ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แต่ฉนวนเสาร์เคือน ๖ ชั้น ๑๐ ค้า

อนึ่งให้ขุนภักดีอาสา ขุนโยธาภักดี จิตทนายเลือกหอกไปยกสารข
ของคาวของหวานถวายพระสงฆ์เวลาเช้าฉนวนจันทร์เคือน ๖ ชั้น ๑๒ ค้า

๕๐ รูป

อนึ่งให้หลวงมหามนเทียรเสวยพระแสงขอ ชนิกทัน ไปตั้งณเตียง
พระมณฑลเวลาเช้าณวันศุกร์เดือน ๖ ขน ๘ คำ

อนึ่งให้หมองไชย มโหรีขพาทย แตรสังข์ กลองแขก เข้าไป
เตรียมประโคมเวลาบ่ายณวันเดือน ๖ ขน ๘ คำ ๓๐ คำ ๓๓ คำทั้ง ๓ วัน

ครนรุ่งขนณวันจันทร์เดือน ๖ ขน ๑๒ คำเวลาเช้าให้เตรียมประโคม
อีกเวลาหนึ่ง และให้เตรียมประโคมเมื่อสมโภชเวียนเทียนณพระที่นั่ง
จักรพรรดิพิมานณวันเดือน ๖ ขน ๑๒ คำ ๓๓ คำ ๓๔ คำเวลาบ่ายทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ขุนศรีสยุมพร เบิกยืมหม้อเงินต่อชาวพระคลังมหาสมบัติ
๔ คู่ เอาหม้อทองขาว ๓ คู่ ๓ คู่ใส่หน้าพระพุทธรูปแล้วให้รับเอานางเลิ้ง
ต่อกรมพระนครบาล ๒ คู่ ขอบัวหลวงสำหรับขบค้หม้อนำถ้วยจางทุกใบ แล้ว
ให้เอาถาดตะไลรองหม้อน้ำ เอาไปตั้งณเตียงพระมณฑลเวลาเช้าณวัน
ศุกร์เดือน ๖ ขน ๘ คำ ครนรุ่งขนณวันจันทร์เดือน ๖ ขน ๑๒ คำ เมื่อเสกถนน
ให้ยกหม้อน้ำพระพุทธรูปซึ่งเอามาตั้งบนหลังให้ชาวทมิฬถวายพระเจ้าลูก
เธอ หลานเธอ ให้สรงเหมือนอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้ชาวพระคลังพินาศอากาศเอาพรมใหญ่ไปปู เอาฉากไปตั้ง
บนพระมหาปราสาทเวลาเช้าณวันศุกร์เดือน ๖ ขน ๘ คำ ก็ให้เอาพรม
ใหญ่ไปปูณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานเมื่อสมโภชเวียนเทียนณวันเดือน ๖
ขน ๑๒ คำ ๓๓ คำ ๓๔ คำเวลาบ่ายทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้นายเวรมหากเล็กจคมหากเล็กทั้ง ๕ เหว ส่งให้สนมพลเรือน
แต่งเป็น อินทร์ พรหม ๑๖ คน แล้วให้จคมหากเล็กเชิญพระแสง
แห่หว่างเครื่องสูงหน้าหลัง ๓๐ พชนคนยาวตามเสด็จ ๗ รวม ๓๗ คน
ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้พนักงานชาวพระราชยาน จักพระราชยาน ๔ องค์ พระเสลี่ยง
๓ องค์ ให้รบเลขคือ พันพดุม พันเทพราช มาห้ามพระราชยานองค์ละ
๓๐ คน ๔ องค์ ๔๐ คน ห้ามเสลี่ยงองค์ละ ๘ คน ๓ เสลี่ยง ๒๔ คน รวม
๖๔ คนรับส่งเสด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ฟังสวดและสมโภชเวียน
เทียนวันละ ๗ องค์ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้ชาวทเตรียมเคียงพระราชยาน พระเสลี่ยงพระเจ้าลูกเธอ
หลานเธอเมื่อเสด็จทรงฟังสวด เมื่อสมโภชเวียนเทียนวันละ ๔ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้หลวงแก้วพระคลังสวน ส่งใบตองตานสำหรับเย็บกระทง
รองกระทง แห่ง ๒๐ มัดๆ ละ ๓๐ ยอด สัก ๓๐ มัดๆ ละ ๓๕ ยอด มละกอ
ลูกใหญ่สำหรับแกะรูปสัตว์ใส่บายศรี ๓๕๐ ใบ ให้เร่งเอามาส่งณทิมดาบ
ชาววังฉนวนเสาร์เคียน ๖ ชน ๑๐ คำ

อนึ่งให้นายเวรปลัดเวร พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ซึ่งโสกันต์นั้น
เขาพระเชนยกในเจ้ามาแต่งรับเสด็จเมื่อเสด็จฟังสวดทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ขบไม้มัดเขาชะว้ไปเตรียมหน้าเสด็จเมื่อเสด็จฟังสวด
โสกันต์ เวียนเทียนวันละ ๗ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้มหาคไทยคลาโหมหมายบอกข้าทูลละออง ^{๑๖} ^{๐๗} ผู้ใหญ่ผู้น้อย
ฝ่ายทหารพลเรือนให้พร้อมกัน รับเวียนสมโภชเวียนเทียน พระเจ้าลูกเธอ

หลานเธอ ๑๖ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานฉนวนเดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ๑๓ ค่ำ
๑๔ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ โมงก็ ๗ บาททั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ราชบัณฑิตเชิญพระสารภักดิ์ พระไชย เข้าไปตั้งณเคียง
พระมณฑลเวลาเช้าฉนวนศุกรเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ

อนึ่งให้ พันพุ่ม พันเทพราช เกณฑ์เลขส่งให้พันเงินชาวพระราช
ยานห้ามพระราชยานองค์ละ ๓๐ คน & องค์ ๕๐ คน ห้ามเสลียงองค์ละ
๘ คน ๓ เสลียง ๒๔ คนรวม ๖๔ คน ให้เกณฑ์ส่งให้แต่ฉนวนพฤหัสถึง
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ

อนึ่งให้พระราชมานเกณฑ์ขบกลองชนะ ๓๐ ค่ำ ๒๐ คน แตรอง
๓ ค่ำ แตรฝรั่ง ๒ ค่ำ รวม ๕ ค่ำ ๓๐ คน สังข์ ๑ รวมทั้งสิ้น ๓๓ คน
แห่ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งเกณฑ์ขาทูลฉลองฯ เคียงพระราชยาน พระเสลียง องค์ละ
๕ คน ๗ องค์ ๒๘ คน ให้มาเคียงแห่ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้ทวีสชาววังถากขบเครื่องสูงแห่หน้า ๒ คน

อนึ่งให้ท่านพนักงานช่างในแต่งเครื่องขบพระหัตถ์เครื่องทองใหญ่
ให้มีพุ่มเขาคอกคอกไม้ขบเทียบสำหรับเครื่องให้พร้อม ส่งให้สนม
พลเรือนเชิญไปตั้งฉนวนเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ๑๐ ค่ำ ๑๓ ค่ำ เวลาบ่ายวันละ
สำหรับ ๓ วัน ๓ สำหรับ ๑๒ ค่ำ เวลาเช้าสำหรับ ๑ รวม ๕ สำหรับ แล้วให้แต่ง
เครื่องกระยาสนานให้ครบส่งให้สนมพลเรือนแต่ฉนวนศุกรเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ
เวลาบ่ายให้ทันเข้าพระมณฑล แล้วให้เชิญพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ

หลานเออ ซึ่งระโสกนั้นตั้งให้สนมพลเรือนเชิญไปตั้งด้วย แล้วให้จ่าย
เทียนให้สนมพลเรือนสำหรับตามกลางคืนหนักเล่มละ ๖ สลึง คนละ
๒๐ เล่ม ๓ คนเป็นเทียน ๖๐ เล่มอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้วิเสทกลางของคารของหวานแต่งสำหรับถวายพระสงฆ์เวลา
เช้าฉนวนเดือน ๖ ขน ๓๒ ค่ำ ของคาร ๕๐ สำหรับ ๗ ละสลึงเพื่อง
ของหวาน ๕๐ สำหรับ ๗ ละสลึง แล้วให้เบิกเข้าสารซั่มต่อกรมนามาหุง
ถวายพระสงฆ์ ๒ ถึง ๓๐ ทนาน

อนึ่งให้วิเสทนอกแต่ง ขายศรีแก้ว ขายศรีทอง ขายศรีเงิน
รวม ๓ สำหรับ ให้มีเข้าขันเชิง ฟานรองน้ำกว้วนเวียนเทียน ๗ คิกแว่น
เทียนขอกบายศรี แข็งหอม น้ำมันหอม มะพร้าวแก้ว เครื่องบายศรีเป็ด
ปากทอง ของเคียงให้พร้อม แล้วให้ยกเข้าไปตั้งณพระที่นั่งจักรพรรดิ
พิมานฉนวนเดือน ๖ ขน ๓๒ ค่ำ ๓๓ ค่ำ ๓๔ ค่ำ เวลาบ่ายให้ทนต์ฤกษ์ ๒ โมง
กับ ๗ บาท ทั้ง ๓ วัน แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น ให้ใส่ขนมเล็กน้อย
กล้วยน้อยหอมมากพลูอุปเทียนเข้าตอกตอกไม้ แล้วให้เย็บกระทงเป่า
น้อย ๆ สำหรับยัตร์ ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระยาบวชสำหรับจะไต่บูชาเทวดา
ให้เอาเข้าไปตั้งให้แก่โหรแต่เวลาบ่ายฉนวนอาทิตย์เดือน ๖ ขน ๓๓ ค่ำ

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูแต่งเกสรชองคาสน์ถวายพระสงฆ์ฉนวนเดือน ๖
ขน ๘ ค่ำ ๓๐ ค่ำ ๓๑ ค่ำ เวลาบ่ายวันละ ๕๐ ชอง ๓๒ ค่ำ เวลาเช้า ๕๐ ชอง
แล้วให้แต่งนำชาถวายพระสงฆ์ทั้ง ๕ เวลา และให้ขบวนถวญารทงน
เตรียมการให้พร้อมเหมือนอย่างโสกนั้นตั้งทุกครั้งตามรับสั่ง

๓ หมายรับสั่งเปลี่ยนแปลงเรื่องพระราชพิธีโสกันต์

พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๗ พระองค์

ปฏิญ ๑.ศ. ๑๑๖๕ (พ.ศ. ๒๓๔๖)

ด้วยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รัชสังใส่เกล้าฯ สั่งว่า ซึ่งส่งไป
แต่ก่อน จะตั้งมงคลการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๗ พระองค์
จะได้ยกตั้งสวดธวัชเดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ๑๐ ค่ำ ๑๑ ค่ำ รุ่งขึ้นธวัชจันทร์
เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ จะได้โสกันต์นั้น หลวงโลกทัฬหีกรมวิชัย
สมเด็จพระพนรัต คำฉนวนพระฤกษ์กุลเกล้าฯ ถวาย จะได้ตั้งมงคล
การโสกันต์พระเจ้าลูกเธอหลานเธอเลื่อนออกไป จะได้ตั้งสวดธวัช
เดือน ๖ แรม ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เวลาบ่าย รุ่งขึ้นธวัชพฤหัส
เดือน ๖ แรม ๗ ค่ำ เวลาเช้าโมงหนึ่งกับ ๓ บาท แปรพระพักตร์
ไปทิศอีสาน . เปนกำหนดพระฤกษ์เกศฉันทฤกษ์ จรดพระกรรบิ
กรรไกร ครนรุ่งขึ้นธวัชเดือน ๖ แรม ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ เวลาบ่าย
๒ โมงกับ ๗ บาท พระฤกษ์จะได้สมโภชเวียนเทียน ๓ วันนั้นให้
มหาดไทย กลาโหม หมายบอกเจ้าพนักงานทั้งปวงเหมือนอย่างส่ง
มาแต่ก่อน ให้ทั่วจงทุกพนักงานตามรับสั่ง

เกณฑ์เลขห้ามพระราชยานองค์ละ ๓๐ คน ๔ องค์ ๔๐ คน ห้าม
พระเสลี่ยงองค์ละ ๘ คน ๓ เสลี่ยง ๒๔ คน พันเงินคุม ๓

เชิญเครื่องสูง เครื่อง ๕ ชั้น ๒ สำรับ บังพระสร้อย ๒ สำรับ
 บังแทรก ๒ สำรับ รวม ๕๔ คน พันทองคำม ๓ รวมทงสน ๕๕ คน
 เคียงพระราชยาน ๕ เคียงพระเสลี่ยง ๓ อดิศะ ๕ คน รวม
 ๗ อดิศ ๒๘ คน

เชิญพระแสงแห่หว่างเครื่องสูง หน้า ๒ หลัง ๕ รวม ๓๐ คน
 เป็นอินทร์ ๘ พรหม ๘ รวม ๑๖ คน กำกับเครื่องสูง ๒ กลองชนะ
 จำ ๒ กลอง ๘ คี่ ๑๘ รวม ๒๐ คน แตรงอน ๓ แตรฝรั่ง ๒ รวม ๕ คี่
 ๓๐ คน สังข์ ๑ รวม ๑๓ คน

๔ เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าหลานเธอ ๖ พระองค์

ขุณย จ.ศ. ๑๓๖๕ (พ.ศ. ๒๓๕๖)

ด้วยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิราช รัชสังไต่เกล้าฯ สั่งว่า หลวงโลกทิพย์
 ไทรมีข้อความพระฤกษ์ทุกเกล้าฯ ถวาย ว่าพระฤกษ์จะได้ตั้งมงคล
 การโสกันต์ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสมุท พระองค์เจ้าคุณ พระองค์
 เจียง พระองค์เจ้าสุมา พระองค์เจ้าสังขทัต พระองค์เจ้าวงมพล
 รวม ๖ พระองค์ ณพระที่นั่งสุลิตมหาราชปราสาทพร้อมในพระราชพิธีสม
 พิศรินท แลพระเจ้าหลานเธอซึ่งจะโสกันต์นั้นจะเสกขออกพงสวด
 พระพุทธมนตร์ ฌวันเดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ๑๒ ค่ำ ๑๓ ค่ำ เวลาบ่าย ๓ โมง
 ถึง ๓ วัน ครั้นถึงวันเสาร์เดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ ขุณยเขยงศก
 เวลาบ่ายแล้วโมงหนึ่งกับ ๓ บาท พระเจ้าหลานเธอจะได้แปรพระพิภตร

ไปทิศหทิศ เป็นกำหนดพระฤกษ์เกศฉินทฤกษ์ จรดพระกรรบิดกรรไกร
พระสงฆ์ในพระราชพิธี ๖๔ รูป จะได้รับพระราชทานฉันแล้วจะได้อวย
ไทยทาน ครั้นเวลาบ่ายโมง ๔ บาทพระฤกษ์จะได้ออก บายศรีแก้ว
บายศรีทอง บายศรีเงิน สมโภชเวียนเทียนพระเจ้าหลานเธอ เวลา
บ่ายฉนวนเสาร์เดือน ๕ แรม ๑๕ ค่ำเวลาหนึ่งนั้น

ให้สนมตำรวจนอกปลูกบ้านสร้างชนบทมุขพระมหาปราสาทบ้านวัน
ตกริมข้างใต้ ให้มั่นคง แล้วให้เอาเตียงขึ้นไปตั้งสำหรับพระเจ้าหลาน
เธอโสภณแล้วจะได้ออก และเตียงนั้นให้มีเสาขอโครงเพดานผ้าขาว
มีระบายรอบทั้ง ๔ ด้าน ให้ปลูกเหมื่อนอย่างทุกครึ่ง ให้ปลูกให้แล้ว
แต่ฉนวนจันทร์เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภาษาพระแสงต้น แต่งเครื่องพระกระยาสำนวน
แล้วให้เชิญพระธำมรงค์ พระกรรบิดกรรไกร และลวดทอง ลวดเงิน
พวยทอง พวยเงิน และพระเขนยของพระกร ฉลองพระองค์แลพระ
ภษา แล้วให้ขมวงกลยนต์ถวายพระเจ้าหลานเธอเมื่อเสด็จออกทรงฟัง
สวดพระพุทธรูปมนต์ทั้ง ๖ พระองค์ แล้วให้ยกพานรองเครื่องกระยาสำนวน ๑
มกรุดส้มข่อย ๑ ไชยมะตูมหญ้าแพรก ๑ แลพระธำมรงค์สำหรับทิศ

อนึ่งให้สนมพลเรือนเข็กนมหม้อเงินต่อท่านข้างใน ใต้น้ำพระพุท
ธมนต์ไปตั้ง ๘ คู่ และให้ทำขั้วครหยวกกล้วย ๔ มุม ใหญ่ ๑ น้อย ๑
คางหมู ๑ รวม ๓ ขั้ว ส่งให้โหรแต่ฉนวนศุกร์เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ
เวลาบ่าย ให้เข็กเสื่ออ่อนต่อพระคลังราชการอยู่เคียงที่สร้างด้วย แล้ว

ให้รับพระชันษาพระเจ้าหลานเธอซึ่งจะได้โสภณัตถ์ต่อท่านข้างใน เชิญ
ไปตั้งณเคียงพระมณฑลให้ทันตั้งนำวงค้ายฉนวนพุดเคียน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ

อนึ่งให้ขุนสิทธิวิชาตศพอพราหมณ์ทั้งปวง เข้าไปบอกชาวพระ
มาลาภาษาให้ผูกพระธำมรงค์ประจำทิศให้ต้องตามทิศ และให้รคน้ำกลศ
น้ำสังข์ และให้เตรียมไปรยเข้าตอกวันละ ๖ คนเมื่อเสด็จออกทรงฟัง
สวทพระพุทธรมณตร

อนึ่งให้ขบไมยฉะวมาเตรียมรบเสด็จเมื่อเสด็จออกทรงฟัง สวท
วันละ ๖ คนทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ ไทรมชอรรยบัตรต่อสนมพลเรือน แล้วให้เตรียมรบเสด็จ
ส่งเสด็จเมื่อทรงฟังสวทพระพุทธรมณตรวันละ ๖ คน

อนึ่งให้ล้อมวังสำนกระจากกนกกว้างคอกหนึ่ง ๖๕ โย ให้เข้าขอย
ผูกหวายขั้คกระคายงทุกโย อย่าให้เฝ้ากระจากยาฏโหมกซ์มาส่งเปน
อันซากทเดียว ให้เร่งสำนกระจากอนมาส่งณทิมคายชาววังแต่ณวัน
พฤษศยศเคียน ๕ แรม ๑๒ ค่ำ

อนึ่งให้กรมหน้าเข้าสารสำหรับใส่กระจากๆ ละ ๕ ทนาน กระจาก
๖๕ โยเปนเข้าสาร ๑๖ ถึง

อนึ่งให้วิเสทนอกแต่่ง ขายศรีแก้ว ขายศรีทอง ขายศรีเงิน
๓ สำรับ ให้มีเข้าขมเชิง พานรของนำวกแวนเวียนเทียบ ๓ ทิศแวน
เทียบนอกขายศรี แบนหอม นามนหอม เครื่องขายศรี มพราวแก้ว

เปิดปากทองของเคียงให้พร้อม ให้ยกไปตั้งแต่ณวันศุกร์เดือน ๕
 แรม ๑๓ ค่ำ เวลาบ่ายโมงหนึ่งกับ ๕ บาท แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น
 ใหม่ขนมเล็ก ขนมน้อย กล้วยน้อยหมากพลู เข้าตอกคอกไม้รูปเทียน
 แล้วให้เย็บกระทงน้อย ๆ สำหรับยंत्र ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระยาบวช
 สำหรับจะไต่บูชาเทวดา ให้เอาไปส่งให้ ไหฺรแต่ณวันศุกร์เดือน ๕
 แรม ๑๓ ค่ำ เวลาบ่ายอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้พระคลังราชการจ่ายเสื่ออ่อนให้สนมพลเรือนสำหรับปูที่สรง
 ให้พอ และให้เจ้าพนักงานเตรียมการให้พร้อมทั้งทุกพนักงานตามรัชสิ่ง
 ๕ เรื่องพระราชพิธีโสกันต์พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๑๐ พระองค์
 บชวค จ.ศ. ๑๓๖๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ด้วยเจ้าพระยารัตนาพิพิธ ผู้ว่าที่สมุหนายก รัชสิ่งใส่เกล้า ๆ
 สั่งว่า หลวงโลกที่ปไหรมีขอคำฉนวนพระฤกษ์ทุกเกล้า ๆ ถวาย ว่าพระ
 ฤกษ์จะไต่ตั้งมงคลการโสกันต์ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าดาภากร ๓
 พระองค์เจ้าดวงจักร ๓ รวม ๒ พระเจ้าลูกเธอในพระราชวังบวร ๆ พระ
 องค์เจ้าสุทนต์ ๑ พระองค์เจ้าบัว ๑ พระองค์เจ้าบุษย์ ๑ พระองค์เจ้าบุษย์ ๑
 รวม ๕ พระเจ้าหลานเธอ ในกรมหลวงอิศรสุนทร เจ้าพระอภัยมณี ๑ ในกรม
 หลวงนรินทรธรณเรศร์ เจ้าสมร่า ๑ ในกรมขุนพิทักษมนตรี เจ้ายม ๑
 เจ้าพลับ ๑ รวม ๕ รวมทั้งสิ้น ๑๐ พระองค์ ณพระที่นั่งสุทิตยมหาปราสาท

* ชำกับฉบับปัจจุบัน TUDC

พระสงฆ์ ๕๐ รูปจะได้อาหารพระพุทธรูป ๓๓ วัน ๕ คำ ๕ คำ
 ๖ คำ ขวดคณิศก เวลาบ่าย ๒ โมง ๖ บาท แล้วจะได้อาหารพระเจ้า
 ลุกเชอ หลานเชอ ซึ่งจะเสกนิตเสกขออกทรงฟังสวดทั้ง ๓ วัน ครั้นรุ่ง
 ขึ้นในวันพฤหัสบดี เดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำเวลารุ่งแล้วโมงก็ย่ำบาทหนึ่ง แปร
 พระพักตร์ไปทิศอีสาน เป็นกำหนดพระเกศฉันทฤกษ์ จรดพระกรรบิด
 กรรไกร แล้วพระสงฆ์ขยับพระราชทานฉัน ถวายเครื่องไทยทาน
 แล้วพระฤกษ์จะได้อาหารโฆษาเวียงเทียนพระเจ้าลูกเชอ หลานเชอ ซึ่ง
 เสกนิตเสกพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เดือนเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ
 เวลาบ่าย ๒ โมง ๓ บาท ทั้ง ๓ วันนั้น

ให้ ๕ คำรวชเอาเตียงแวนฟ้าสำหรับพระราชพิธีตรุษเข้าปดงเตียง ๓
 ให้มีเสาชื่อโครงเพดานมีระบาย กับเตียงรองพระพุทธรูปด้วยเตียง ๓
 แล้วให้ปลุกศาลเทวดาท่านตวันออกศาล ๓ ลตเป็นสองชั้น มีตาชแสง
 บกธงด้วย ให้ปลุกศาลเทวดาแล้วเอาเตียงเข้าปดงให้แล้วแต่เดือน
 เดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำเวลาเช้า

อนึ่งให้สนมตำรวจนอกปลุกเกยลตเป็นสองชั้น รัยเสด็จทพระแกล
 ท้ายพระมหาปราสาทท่านตวันออกเกย ๓ แล้วให้ปลุกฐานสร้างทมข
 พระมหาปราสาทท่านตวันตกข้างใต้ให้มั่นคงดี แล้วให้เอาเตียงสำหรับ
 สรงไปตั้ง ให้มีเสาชื่อโครงเพดานทาคผ้าขาวมีระบายทั้ง ๕ ด้านเตียง ๓
 ให้ทำมาสำหรับพระเจ้าลูกเชอ หลานเชอ จะเสด็จขึ้นทางพระแกล ๒ มา
 แล้วให้เอาม่านขาวผูกเตียงที่สร้าง ๓ ผืน ให้เร่งทำให้แล้วแต่เดือน
 เดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำเวลาเช้า

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภาษาแต่งเครื่องพระกระยาसन และให้
 เชิญพระอำมรงค์และเครื่องพิไชยสงคราม พระกรรบิดกรรไกร ลวด
 ทอง ลวดเงิน พายทอง พายเงิน รองเครื่องสรงสนาน มะกรุดส้มข่อย
 ไบมตุ่มหม้อแพรก และพระอำมรงค์สำหรับติดกับพระมงคลัยนัต และ
 ตกแต่งการให้พร้อม ให้เอาเข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่ณวัน
 เดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำเวลาเช้า และให้ถวายพระมงคลัยนัตพระเจ้าลูกเธอ
 หลานเธอทั้ง ๓๐ พระองค์ แล้วให้เชิญพระกลดไปกินเมื่อเสด็จออกพง
 สวด เวียนเทียนวันละ ๓๐ พระองค์ทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้หลวงสำเร็จพระขรรค์ หลวงสรรพอาวุธ เชิญพระแสง
 หอกองค์ ๓ พระแสงง้าวองค์ ๓ พระแสงดาบไทยองค์ ๓ พระแสงดาบ
 ยี่บน้องค์ ๓ รวม ๕ องค์ และให้เชิญโล่ห์พนสักหลายทีกทของขวาง
 กี่ ๓ ทวน ๒ คัน เข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่เวลาเช้า เดือนเดือน
 ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้พระอัครเนศร หลวงครุสำแดง เชิญพระแสงขันทายศิลา
 ไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่เวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ ๒ องค์

อนึ่งให้แสงสรรพายทศเชิญพระแสงขอ ๓ ชนิกัน ๓ ไปตั้งณเคียง
 พระมณฑลเวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้พันทองขาวเครื่องพระอภิมยุ เชิญพระเสมาธิษั ๓ พระฉัตร
 ไชย ๓ พระเก้าวพายรวม ๓ องค์เข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑลแต่
 เวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้ส่งหมากโรยเชิญธงไชย กระทบครุฑฯ ไปตั้งณเตียงพระมณฑล
 คู่ ๓ แล้วให้นมมนต์พระสงฆ์ราชาคณะ ๕๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์เวลา
 บ่ายทั้ง ๓ วัน แล้วให้รบเกสรธูปของคานต์อวิเสทหมากพลูดวายพระสงฆ์
 แลให้เบิกกายคิยต่อพระคลังในซ้าย ทำสายสิญจน์วางเตียงพระมณฑล
 วางเตียงทาสรวง สำหรับพระสงฆ์ ถอสวดคเวย

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัตเอาอาสนะไปแต่งที่ถวายพระสงฆ์ ให้พอ
 ๕๐ รูป แล้วให้เอาผ้าสยงเตรียมมทลเกล้าฯ ถวายรบพระหัตถ์ ๕๐ ผืน

อนึ่งให้ ไหรมีชื่อเตรียมรบเสด็จส่งเสด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ
 ๓๐ พระองค์ ซึ่งจะโสกันต์ แล้วให้รบขัตตราเครื่องขัตตราบูชาเทวคา
 ตามธรรมเนียม

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติเอากระ โถนขันน้ำไปตั้งถวายพระสงฆ์
 ให้พอ ๕๐ รูป

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษจ่ายผ้าขาวนางเหยี่ยวให้แก่ ไหรสำหรับ
 ศาล ๒ ท่อน ๆ หนึ่งยาว ๘ ศอก สำหรับรองศาลท่อนหนึ่งยาว ๓ ศอก
 ให้จ่ายให้แต่ณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้กรมพระนครบาลเอานางเลิ้งที่ใหญ่ใบสนิทคิ ไปส่งให้แก่
 ขุนศรีสยมพรชาน้ำสรวง สำหรับจะได้ ใสน้ำพระพุทธมนต์ ๒ คู่ ใบบัว
 หลวงสำหรับขิดปากหม้อน้ำ ๓๐ ใบ สังเวียนฟางรองหม้อน้ำ ๕ ขด สัง
 เวียนฟางเช็ดเท้าพระสงฆ์ ๒ อัน ให้เร่งเอาเข้ามาส่งแต่ณวันเดือน ๑๓
 ขึ้น ๕ ค่ำเวลาเช้า

อนึ่งให้สนมพลเรือนรบเครื่องพระหัตถ์เครื่องทองใหญ่ ค่อกำ
 พนักงารข้างในเชิญไปตั้งณวันเดือน ๓๓ ขน ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เวลาบ่าย
 วันละสำรับ ขน ๗ ค่ำเวลาเช้าสำรับหนึ่ง รวม ๕ วัน ๕ สำรับ ให้มี
 พุ่มเขาคอกคอกไม้สำหรับเครื่องให้พร้อม แล้วให้เบิกเสื่ออ่อนต่อพระ
 คลังราชการปูเตียงแวนฟ้า ๕ เตียงสร้าง ๒ รวม ๖ ผืน แล้วให้เบิก
 ผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปปูเตียงสร้างผืน ๓ แล้วให้เบิกยืมหม้อเงิน
 ๕ คู่ หม้อทองขาว ๕ คู่ รวม ๘ คู่ ค่อกำข้างในให้นำพระพุทธรูป
 แล้วรบพระชันษาพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ซึ่งจะเสกกันค่อกำข้างใน
 เชิญไปตั้งณเตียงพระมณฑลเวลาเช้าณวันเดือน ๓๓ ขน ๕ ค่ำ แล้วให้
 ทำขัตรีหยวกกล้วยใหญ่ ๕ มุม ๓ เล็ก ๕ มุม ๓ คางหมู ๓ รวม
 ๓ ขัตรี สั่งให้ ไหวเวลาบ่ายณวันเดือน ๓๓ ขน ๖ ค่ำ

อนึ่งให้พระคลังในซ้ายจ่ายท้ายขัตรีให้ส่งนมการีทำสายสัญญาเงินให้พอ
 พระสงฆ์ตลอด วงเตียงพระมณฑล วงเตียงสร้าง แล้วให้เอาอ่างเงิน
 ไปตั้งสำหรับให้นำชำระเท้าพระสงฆ์ ๓

อนึ่งให้ลอมวังสานกระจากสำหรับใส่เครื่องไทยทานกันกว้างคอก
 ๓ นิ้ว ๕๓ ใบ ให้เขาขอยับคกระจากขงทุกใบ แล้วให้ห้ลาวไม้กลัด
 สำหรับจะไต่เย็บกระตังเจิมใส่กระจาก ๓๓๐ ก้า ๆ ละ ๓๐ อัน ให้เร่งเอา
 เขามาส่งณทิมตาบขาววังณวันเดือน ๓๓ ขน ๕ ค่ำ แล้วเกณฑ์ไพร่
 ตักน้ำใส่อ่างเงินชำระเท้าพระสงฆ์ทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้พระคลังราชการจ่ายเสื่ออ่อนให้แก่สนมพลเรือนสำหรับปูเตียง
 แวนฟ้า ๕ เตียงสร้าง ๕ รวม ๘ ผืน

อนึ่งให้ขุนสิทธิศาสตร์ชื้อพราหมณ์ทั้งปวงเข้าไปบอกชาวพระมาลา
 ญาให้ผูกพระธำมรงค์ประจำทิศสำหรับทิศใต้ของตามทิศ แล้วให้
 ถวายน้ำกลศน้ำสังข์ แลให้ไปรยเข้าตอกน้ำเสด็จเมื่อฟังสวด ๓ วัน
 เมื่อสมโภชเวียนเทียน ๓ วัน ๆ ละ ๓๐ คนทั้ง ๖ วัน

อนึ่งให้กรมนายเข้าสารซ่อมหงถวายพระสงฆ์ ๕๐ รูป เข้า ๒ ถึง
 ๓๐ ทนาน แลให้เอาเข้าสารไปส่งท่านข้างในจะได้ได้กระจาก ๕๐
 กระจาก ๆ ละ ๕ ทนานเป็นเข้าสาร ๓๒ ถึง ๓๐ ทนาน เข้ากัน ๒ ราย
 เป็นเข้าสาร ๓๕ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แต่เดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๖ ค่ำ

อนึ่งให้ขุนภักดีอาสา ขุนโยธาภักดี จิตทนายเลือกหอกไปยกสำรับ
 ของคาวของหวานถวายพระสงฆ์เวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ๕๐ รูป

อนึ่งให้หมองไชย มโหรี บพาทย์ แตรสังข์ กลองแขก เข้าไป
 เตรียมประกอบเวลาบ่ายเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำทั้ง ๓ วัน
 ครบรุ่งขึ้นเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๗ ค่ำเวลาเช้า ให้เตรียมประกอบอีกเวลา ๓
 แลให้เตรียมประกอบเมื่อสมโภชเวียนเทียน ณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน
 เดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำเวลาบ่ายทั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ขุนศรีสุยุมพร เขิกยมหม้อเงินต่อชาวพระคลังมหาสมบัติ
 ๔ ค่ำ หม้อทองขาวสามชั้น ๓ ค่ำใส่น้ำพระพุทธรูปมนตร์ แลให้รับเอา
 นางเลงต่อกรมพระนครบาล ๒ ค่ำ ไปขัวหลวงสำหรับขุดปากหม้อน้ำ
 จงทุกใบ แลให้เอาลวดตะไลรองหม้อน้ำเข้าไปตั้งณเคียงพระมณฑล
 เวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๔ ค่ำ

ครุณถงฉนวนเคอน ๑๓ ขน ๗ คำเมื่อโสกันต์นั้น ให้ยกน้ำพระ
พุทธมนตรชงเอามาตั้งสงให้ชาวทถวายพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ให้สัง
เหมอนอย่างทกครั้ง

อนงให้ชาวพระคลังพมานอากาศเอาพรมใหญ่ไปย เอาฉากไป
ตั้งบนพระมหาปราสาทเวลาเช้าฉนวนเคอน ๑๓ ขน ๕ คำ แล้วให้เอา
พรมใหญ่ไปยณพระที่นั่งจักรพรรดิพมาน เมื่อสมโภชเวียนเทียนฉนวน
เคอน ๑๓ ขน ๗ คำ ๘ คำ ๘ คำเวลาบ่ายทง ๓ วัน

อนงให้ชาวพระราชยานจักเสลยงารยเสด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ
ชงจะโสกันต์ ๓๐ องค์ ให้มาเตรียมรบยเสด็จสังเสด็จแต่ฉนวนเคอน ๑๓
ขน ๕ คำไปจนฉนวนเคอน ๑๓ ขน ๘ คำเวลาบ่าย

อนงให้ชาวทเตรียมเคียงพระเสลยงพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ
เมอทรงพงสวดสมโภชเวียนเทียนฉนวนละ ๓๐ คนทง ๖ วัน

อนงให้นายเวร ปลัดเวร พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ทงจะโสกันต์
นั้น เอาพรม เอาเชนยทในเข้ามาแต่งรบยเสด็จในฉากเมอทรงพงสวด
พระพุทธมนต์ทง ๓ วัน

อนงให้พระแก้วพระคลังสวณ ส่งใบตองตานสำหรับเย็บกระทง
รองกระทาก แห้ง ๒๐ มัด ๆ ละ ๓๐ ยอด สัก ๓๐ มัด ๆ ละ ๑๕ ยอด
มะละกอลูกใหญ่สำหรับแกะรูปสัตว์ไล้บายศรี ๑๕๐ ใบ ให้เร่งเอามาตั้ง
ณทิมคบายชาววังฉนวนเคอน ๑๓ ขน ๕ คำ

อนงให้ขบไม้ขณเตาเร้วไปเตรียมนำเสด็จ
โสกันต์ เวียนเทียนฉนวนละ ๓๐ คนทง ๖ วัน

เมอเสด็จพงสวด
16/07/2564

อนึ่งให้มหาดไทย กลาโหม ทนายบอกข้าทูลละออง ฯ ผู้ใหญ่
ผู้น้อยให้พร้อมกันรับแว่นสมโภชเวียนเทียนพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ
ณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เฉลวันเดือน ๓๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ เวลาบ่าย
๒ โมงกึ่ง ๓ บาททั้ง ๓ วัน

อนึ่งให้ราชบัณฑิต เชิญพระสรวรรักษ์ชาติ พระฉัตรไชย เข้าไป
ตั้งณเตียงพระมณฑลเวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ

อนึ่งให้ท่านพนักงานช่างในแต่งเครื่องขบพระหัตถ์ เครื่องทองใหญ่
ให้มีพุ่มเข้าตอกคอกไม้รูปเทียนสำหรับเครื่องให้พร้อม ส่งให้สนม
พลเรือนไปตั้งณเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เวลาบ่ายวันละ
สำหรับ ๓ วัน ๓ สำหรับ รุ่งขึ้นเดือน ๗ ค่ำ เวลาเช้าอีกสำหรับ ๑ แล้ว
ให้แต่งเครื่องกระยาसनให้ครบส่งให้สนมพลเรือนแต่เดือนเดือน ๓๓
ขึ้น ๕ ค่ำ เวลาบ่ายให้ทันเข้าพระมณฑล แล้วให้เชิญพระชันษาพระเจ้า
ลูกเธอ หลานเธอ ซึ่งจะโสกันต์ส่งให้สนมพลเรือนเชิญไปตั้งด้วย
แล้วให้จ่ายเทียนให้สนมพลเรือนสำหรับตามกลางคันทนิกเล่มละ ๖ สลึง
คันทนิก ๒๐ เล่ม ๓ คันทนิกเป็นเทียน ๖๐ เล่มอย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้วิเสทกลางของคารของหวาน แต่งสำหรับถวายพระสงฆ์
เวลาเช้าเดือนเดือน ๓๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ของคาร ๕๐ สำหรับ ๗ ละสลึงเพื่อง
ของหวาน ๕๐ สำหรับ ๗ ละสลึง ให้มีขนมจันทน์ยาควย แล้วให้เบิก
เข้าสารช่อมต์อกรมนามาหงถวายพระสงฆ์ ๒ ถึง ๑๐ ทนาน

อนึ่งให้วิเสทนอกแต่่ง ขายศรีแก้ว ขายศรีทอง ขายศรีเงิน
รวม ๓ สำรับ ให้มีเขาชนเชิง พานรองนำวกแวนเวียนเทียน เทียนคัต
แวน เทียนขอกบายศรี แข็งหอม น้ำมันหอม มะพร้าวแก้ว เครื่อง
บายศรีเป็ดปากทองของเคียงให้พร้อม แล้วให้ยกเข้าไปตั้งณพระที่นั่ง
จักรพรรดิพิมานณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ เวลาบ่ายให้ทัน
ฤกษ์ ๒ โมงกับ ๓ บาท ทั้ง ๓ วัน แล้วให้แต่งบายศรีทอง ๓ ชั้น ให้มี
ขนมเล็กน้อย หมากรูปเทียนเข้าคอกคอกไม้ แล้วให้เขียนกระทงเปล่า
น้อยๆ สำหรับขัต ๓๐ ใบ ให้มีเครื่องกระยาบวชสำหรับจะไต่ยาเทวดา
ให้เขาเข้าไปสั่งให้แก้โหรแต่เวลาบ่ายณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๖ ค่ำ แต่
บายศรีทองนั้นให้ส่งณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ก็ยให้เขาเขาชนเชิง พาน
รองนำวกแวนเวียนเทียน เทียนคัตแวน มาตั้งณเตียงพระมณฑลด้วย

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูแต่่งเภสัชองค์ศาสน์ถวายพระสงฆ์ ณวัน
เดือน ๑๓ ขึ้น ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เวลาบ่ายวันละ ๕๐ ซอง ขึ้น ๗ ค่ำ
เวลาเช้า ๕๐ ซอง แล้วให้แต่งน้ำอัฐิบาลถวายพระสงฆ์ ณวันเดือน ๑๓
ขึ้น ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๖ ค่ำ เวลาบ่ายทั้ง ๓ วัน

ครนรุ่งชนณวันเดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ เวลาเช้า ให้แต่งน้ำชาถวาย
พระสงฆ์ออกเพลาทหนึ่ง ให้พร้อมเหมือนอย่างโสกันต์ทุกครั้งตามวิธีสั่ง

๖ หมายรับสั่งเปลี่ยนแปลงเรื่องพระราชพิธีโสกันต์

พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๑๐ พระองค์

ยชวศ พ.ศ. ๓๓๖๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ณวันเดือน ๓๓ ขึ้น ๕ ค่ำ ยชวศศก เวลาบ่ายโมง นิมิตนาย
 เรือนมายอกว่า ท้าววรจันทร์สั่งว่า ซึ่งพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ
 โสกันต์ทรงพระเสด็จนั้นให้ยกไว้ คงทรงเสด็จแต่พระเจ้าลูกเธอ
 พระองค์เจ้าดารากร พระองค์เจ้าดวงจักร ๒ พระองค์ ทรงตั้งเสด็จพง
 สวดพระพทธมนต์ ทรงตั้งเสด็จสมโภชเวียนเทียน รวม ๖ วัน
 เมื่อฉิมยกนนั้น ต่อหน้า ๆ พณ ๆ มหาศไทย ๆ พณ ๆ กรมวัง
 พระยาย้าเรอภักดี พระยาธิเบศร์โกษา นั่งอยู่ด้วย

หมายเหตุสมัยรัชกาลที่ ๒

๗ เรื่องพระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมมารดากรมหลวงจักรเจษฎา

บ.จ.อ. ๑.ศ. ๓๓๗๒ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ด้วยเจ้าพระยาอภัยภูธร ผู้ว่าที่สมุหนายกกราบทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เจ้าจอมมารดากรมหลวงจักรเจษฎา ถึงแก่อสัญกรรม พระราชทานโกศจตุรโกศเพลิงระทวย เรือศร ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ บ.จ.อ.๓๓๗๒ เวลาบ่าย ๖ โมง พระสงฆ์สวด ๕ สร้าง ๓๒ รูป ฉันทน์เข้าเพลิง มีโขน หุ่น ห้าง คอกไม้พุ่มเพลิงระทวย ท่งทาน ครุฑรุ่งขึ้นฉันทน์อาทิตย์เดือน ๓๐ แรม ๑๒ ค่ำ เวลาบ่าย ๖ โมง พระราชทานเพลิง ให้นายนิคม นายชิต รัชเลขต่อ พันพุ่ม พันเทพราช ๖๐ คนมาผูกเรือศร ๓ ลำ ขนากุ้ง ๒ ลำ จะไต่เรือเคียงแวนฟ้าร้อย โกลยสุ ลำหนึ่งนั้นอยู่กลางให้ก่อนไปข้างหน้า จะไต่วางเสลียงพระสงฆ์ เสลียงปลายเข้าคอก เสลียงโยงศพ ให้ร้อยเคียงแวนฟ้าต่อสนมตำรวจ นอก ให้ร้อยเครื่องประตัยศพต่อนายเนียม นายมัจฉา ให้ร้อยยกกลองชนะ ต่อพระราชมานลงเรือศร ให้เอาคนในลำเรือยกโกลยสุศพ ขนเครื่อง ประตัยศพลงเรือขนเมรุด้วย ถ้าแลเรือศรไม่พอให้ไปยืมเรือศรทำต่อ เจ้าพนักงานกรมพระราชวังบวรฯ มาลำหนึ่งให้ครบ ๓ ลำ เร่งถอยเรือ ศรไปประตัยศพให้ทันกำหนดมาน

อนึ่งให้สนมตำรวจนอกเอาเคียงแวนฟ้าไปตั้งรบโกษฐที่เรอศรี เขา
 พระเบญจาไปตั้งรบโกษฐที่เมรุ ๓ ชั้น เอาห้วงเหล็กไปตีกเสาเมรุจะ
 ไต่ได้ใส่ถ้วยแก้วมุลละห้วง แล้วให้ยืมผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปทำ
 ผนัง & มุมเมรุ เพดานในเมรุ ให้ทำเชิงตะกอน & เหลี่ยม สูงต่ำ
 เท่าใดให้ถ้ามช่างเขียน จะไต่แทงหยวกใส่เสาศพ แล้วให้เอาโคม
 ระย้าไปแขวนแทนคอกไม้รุ่ง & มุมเมรุ ให้เบิกน้ำมนัมะพร้าวต่อชาว
 พระคลังราชการให้พ้อตามโคมระย้า และให้ ๘ ตำรวจทำฉนวนน้ำ
 ประจำท่า พลัษพลาทข้างหน้าข้างใน ที่สรง ที่ลงยงคน แล้วให้ถ่างหญ้า
 ในทางฉนวนอย่าให้รกอยู่ได้ ให้เอาโคมลูกฟักไปปักชกมหายังสกุล ๓๒ ใบ
 แล้วให้ยืมเสลียงต่อชาวพระราชยานห้ามพระสงฆ์ ๓ ปรายเข้าคอก ๓
 โยงศพ ๑ รวม ๓ เสลียง แล้วให้ยืมสัปทนต่อชาวพระธกรมยกกันพระสงฆ์
 คัน ๑ เอาเชือกไปผูกขึงให้รอบเมรุ คลังในซ้ายจะไต่แขวนโคม
 เอาฐานเครื่องไปตั้งที่เมรุจะไต่ตั้งเครื่องเบญจา ๓๒ ฐาน

อนึ่งให้นายเนียม นายมัจฉา ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างสลัก จัก
 แจงพระเบญจาเครื่องชั้นสั่งให้สนมตำรวจนอกไปตั้งรบโกษฐที่เมรุ ๓ ชั้น
 แล้วให้เอาเครื่องสลักที่ประดิษศพพระบาราตสุภาวดีไปประดิษศพระเบญจา
 ให้ทำขั้วรัยผ้าโยงศพ แล้วบอกอย่างให้สนมตำรวจนอกทำเชิงตะกอน
 แล้วให้รัยหยวกต่อกรมพระนครบาลไปแทงประดิษศเชิงตะกอนด้วย

อนึ่งให้พระสัสสีเกณฑราชวัตรฉัตรเบญจรงค์ไปปักกราบให้รอบเมรุ
 แล้วให้ถนอมโรงวิเศษของคาว ของหวาน หมากพลู ให้มันคงจงค
 ทั้ง ๓ โรง

อนึ่งให้พนงนทจกแวงเครื่องเล่น โขน หุ่น วันละโรง หนึ่งคน
ละ ๒ โรง คอกไม้พุ่มเพลิงรதாகบผกแคเตรียมทรงจุดเพลิง ๓ สาย
แล้วให้เกณฑ์เรือคู่ชัก ๒ คู่ ให้มีเชือกชักขงทุกลำ

อนึ่งให้ชาวพระคลังศักรัต ชาวพระคลังมหาสมบัติ เขาอาสนะ
ไปแต่งที่ เขากระโดนไปตั้งให้พ่อพระสงฆ์สวดและฉัน แต่งที่ ๕ มุมเมรุ
แล้วให้พระคลังมหาสมบัติเกณฑ์ผลมะกรุดมะนาว ขนหมื่นเข้าสมทบทาน
ตำรวรรักษาต้นกล้วยพฤษภให้พร้อมวันละ ๕ ต้น จะเป็นเงินต้นละเท่าใด
ให้กราบทูลผลของแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

อนึ่งให้สนมพลเรือนรบเครื่องกระษมขต่อท่านข้างใน เชิญไปตั้ง
บูชาพระอภิธรรม พระสงฆ์สวด ๕ สร้างวันละ ๕ สำรับ กษเทียบนค
หนังสือเล่มละ ๓ บาทคนหนึ่ง ๑๖ เล่ม เทียนสำหรับเครื่องเล่มละ ๓ บาท
คนหนึ่ง ๒ วัน ๖๕ เล่ม เทียนโคมเล่มละ ๖ สลึง ตามชักมหา
บังสกุล ๖๕ เล่ม ตามรอบเมรุ ๓๒ เล่ม แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อชาว
พระคลังวิเศษมาทำผ้าโยงศพ แล้วให้เอาเสื่อ เขาม่านไปแต่งที่ข้างใน
เอาตาราง พล้อ ขอ คิม ไปเผาศพ ให้ยกน้ำชาหมากพลูต่อวิเสทถวาย
พระสงฆ์ ให้เบิกน้ำมันตามตะเกียงแก้วใช้พอ ๕ มุมเมรุ

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษไปจัดแจงโกยขู ให้จ่ายผ้าขาวให้สนม
พลเรือนโยงศพ ให้ยืมผ้าขาวให้สนมทำณัง ๕ มุมเมรุ ให้ยืมผ้าขาว
ให้ตำรวรนอกให้พอทำเพดานในเมรุ เขาม่านไปผูกที่เมรุด้วย

อนึ่งให้ขุนศรีเสาวภักษ์ ในกรมพระกลาโหม เอาเชือกเอาออกไปผูก
ติดกับเพดานเมรุ กับคนขนเชือก ชักรอก ให้พร้อม

อนึ่งให้กรมพระนครบาลไปถางหญ้าหน้าพลับพลา ในสร้าง ๔
สร้างรวม ๔ คำน ในทางซีกมหายังสักกล จึงเทียบอย่าให้รกอยู่ได้
แล้วให้ขุดดิน คัดคั่นกล้วยให้พอเชิงตะกอนเผาศพ แล้วให้ตัดคั่นกล้วย
ให้ช่างเขียนที่เมรุให้พอแทงหยวกประดับเชิงตะกอน แล้วให้จคนาย
อำเภอเขาฉ่อง ไป คัดลาคะระเวนเวลากลางวันกลางคืน อย่าให้เกิดเหตุ
การณใด ให้ไปตระเวนแต่ก่อนวันเดือน ๓๐ แรม ๓๐ คำไปกว่าจะพระ
ราชทานเพลิงแล้ว

อนึ่งให้ชาวพระราชยาน ชาวพระอภิรมย์ เอาเสลี่ยงแว่นฟ้าไปหาม
โกษขูลงเรือและตั้งเมรุ เอาเครื่องเบญจาไปลงเรือศรี และตั้งที่เมรุ
๓๒ คน แล้วยมเสลี่ยงให้ ๔ ตำรวจสนมตำรวจ ๓ เสลี่ยง แล้วยม
สัปทนกันพระสงฆ์คนหนึ่ง

อนึ่งให้พระราชมานจกข ๓ กลองชนะ ๕ ค่ำ ลงเรือศรีประโคนศพ
ไปเมรุ อยู่ประโคนไปกว่าจะพระราชทานเพลิงแล้ว

อนึ่งให้ชาวพระคลังในซ้ายเอาพันแถมไปเผาศพ ๓๐๐ ทุน แล้ว
ให้เอามูลไปกนพลับพลาที่ข้างใน เอาไปแขวนที่เมรุ ๘ โย เอาแม่ขัน
ไปตั้งนำเตียงเพลิงค้ำ ๓ แล้วให้ชาวพระคลังในซ้าย พระคลังในขวา
เอาม่านไปผูกให้รอบเมรุ

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสลี่ยงไปปลับพลาข้างหน้าและ
 پشتขนนางเฝ้า แล้วยให้ท้ายไม้ ให้สมทบยาญชิตุสคมภให้พอกันฝา ค้ำ
โยโรงโขน โรงหุ่น ให้ท้ายน้ำมันให้สนมตำรวจนอกตามโคมระย้า
ให้สนมพลเรือนตามตะเกียงแก้วให้พอ ๔ มุมเมรุ

อนึ่งให้กรมหน้าเข้าสารให้แก้วเสกทรงถวายพระสงฆ์ ๖ ถึง เลียง
ขุนนาง ๕ ถึง เลียงคนประจำการ ๑๕ ถึง ห่อเข้าห่อ ๖๐๐ ห่อ ๑๕ ถึง

อนึ่งให้สมุหยาญชิตุสคมภทัง & เบิกไม้ต่อชาวพระคองราชการ
กั้นฝาค้าใบโรงโชน โรงหุ่น ทำขันโคและหลาวไม้เสียบลูกกัลป์พฤกษ์
ทั้ง ๕ ต้น

อนึ่งให้ตำรวจหลัง ตำรวจวัง ไปยกสำรับของคารวของหวานถวาย
พระสงฆ์เช้า เพล ๓ เวลา

อนึ่งให้สังฆการนิมนต์พระสงฆ์สวดทสสร้างฉน์เช้า ฉน์เพล แล้ว
ให้รับเภสัชองค์าศนยาเสียงต่อวิเสทหมากพลูถวายพระสงฆ์ แล้วให้
สังฆการีธรรมการ คอยห้ามพระสงฆ์ห้ามเถรเถร ขยำให้มาตุเล่น
เคิร์ลุ่มเล่าววาทเกิดเหตุการณ์โตเป็นอันชาติที่เกี่ยว

อนึ่งให้ท่าศาลาเอาเสื่อลวกไปปูศาลาลูกขุนให้เต็มทั้ง ๒ ศาลา

อนึ่งให้กรมแสงเอาหน้าเพลิงส่งให้มหาดเล็ก ให้มหาดเล็กรับ
หน้าเพลิงต่อกรมแสงทูลเกล้าฯ ถวายทรงติดเพลิง ให้รับเพลิงใส่
โคมแก้วส่งให้หมื่นเทวาทิตย์เอาเพลิงไปพระราชทาน แล้วให้รับเค็รของ
ต่อท่านข้างในไปก็ยเพลิงสำรับหนึ่ง

อนึ่งให้หมื่นเทวาทิตย์รับโคมแก้วใส่เพลิงต่อมหาดเล็กไปพระราช
ทานเผาศพ

อนึ่งให้ชาวพระคองพิมานอากาศเอาถ้วยแก้วไปใส่ห้วงเหล็ก ๕ มุม

เมรุมุมสระใบ

อนึ่งให้ท่านพนักงานข้างในแต่งเครื่องกระษัตริย์ให้สนมพลเรือน
เชิญไปตั้งบูชาพระอิทธิพรหม พระสงฆ์สวด ๕ สร้างวันละ ๕ สำหรับ
แล้วให้ตั้งเทียนคณหนึ่งเล่มละบาทคนหนึ่ง ๒๖ เล่ม เทียนสำหรับ
เครื่องเล่มละบาทคนหนึ่งสองวัน ๒๔ เล่ม เทียนโคมเล่มละ ๒ สติง
ตามชกมหายังสกล ๒๔ เล่ม ตามรอยพระเมรุ ๓๒ เล่ม รวม ๘๖ เล่ม
แล้วให้แต่งเครื่องประทานศพสั่งให้มหาดเล็กไปกัณฑ์เพลิงสำหรับ ๓

อนึ่งให้วิเสทกลางของคาวของหวาน แต่งสำหรับถวายพระสงฆ์
สวดเช้าเพล ๓ เวลา ๆ ละ ๓๒ สำหรับ แล้วให้แต่งสำหรับเลี้ยงขุนนาง
คนประจำการ ฅวันเดือน ๓๐ แรม ๓๓ คำเช้า คาวเอก ๕ สำหรับ
โท ๓๐ สำหรับ ทวี ๕๐ สำหรับ หวานเอก ๕๐ สำหรับ โท ๕๐ สำหรับ เย็น
คาวโท ๒๐ สำหรับ ทวี ๓๐ สำหรับ หวานโท ๓๐ สำหรับ ฅวันเดือน ๓๐
แรม ๓๒ คำเช้า คาวโท ๓๐ สำหรับ ทวี ๕๐ สำหรับ หวานโท ๕๐ สำหรับ
แล้วให้เบิกเข้าสารหุงถวายพระสงฆ์ ๖ ถัง เลี้ยงขุนนาง ๕ ถัง เลี้ยง
คนประจำการ ๑๕ ถัง

อนึ่งให้วิเสทฉ้อทานเบิกเข้าสารต่อกรมนา ๑๕ ถัง หุงเข้าห่อไป
เลี้ยงไพร่ชกศัพ ๖๐๐ ห่อ

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูแต่งเภสัชของคาศันน้ำชายาเสียง หมากพลู
ตั้งหวหนงสอท้ายหนงสอ สั่งให้ส่งหมากวิ สนมพลเรือน ถวายพระสงฆ์
เวลากลางวันกลางคืน

อนึ่งให้พนพคม พันเทพราช จำเลขให้นายนิตย์ นายชิต ลง
เรือศรี ๓ ลำ ๖๐ คนตามรับสั่ง

๘ เรื่องลอบถ้ำนเพลิงศพเจ้าจอมมารดากรมหลวงจักรเจษฎา

บ.จ.อ. ๑.ศ. ๓๑๗๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ด้วยเจ้าพระยาอภัยภูธร ว่าที่สมุหนายก รัยพระราชโองการใส่เกล้า ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า จะได้พระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมมารดากรมหลวงจักรเจษฎา ที่เมรุวัดสุวรรณาภิราม ถนนอาทิตย์เดือน ๓๐ แรม ๑๒ ค่ำ เวลาบ่าย จะสมโภชไว้ คืน ๑ รุ่งขึ้นฉวันจันทร์ เดือน ๓๐ แรม ๑๓ ค่ำ เวลาเช้า จะได้เอาถ้ำนเพลิงศพลงเรือไปลอย ณ วัดสุวรรณาภิราม นั้น

ให้สนมพลเรือนเบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปปกรูปยาว ๓ แขน ท่อน ๓ ห่อถ้ำนท่อนละ ๒ ศอก ๒ ท่อน ให้เรียกเอาโต๊ะทองขาวต่อหม่อมเจ้าหลาน รองห่อถ้ำนเพลิงลงเรือหม่อมเจ้าในกรมไปลอย

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษจ่ายผ้าขาวให้สนมพลเรือนปกรูปยาว ๓ แขน ท่อน ๓ ห่อถ้ำนท่อนละ ๒ ศอก ๒ ท่อน

อนึ่งให้ชาวพระภูษามาลาไปแปรรูป แล้วจัดแจ่งถ้ำนเพลิงกับสนมพลเรือนห่อผ้าขาวใส่โต๊ะทองขาวไปลอย

อนึ่งให้หม่อมเจ้าหลานในกรมหลวงจักรเจษฎา จัดแจ่งโยงศพ ปรายเข้าคอก และซองแวนหุ้มคอก หมากรปลู พานรองชั้นเข้าคอก มะพร้าว ขมน มะกรูด จงพรอม แล้วให้จัดโต๊ะทองขาวสั่งให้สนมพลเรือน

ร้องให้อ่านเพลิงศักดิ์ ๓ แล้วให้เจตเรือกัญญาผูกม้าลาย คนในกรม
 ยรรหุครบกระตงลาหนิง ให้ไปรับชาวพระภูษามาลา สนมพลเรือนกับ
 ถ่านเพลิงไปลอยตามรั้วสัง

วันศุกร์เดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำ ขจรศก พระยาอำเภอกักตไปเรียน
 ต่อเจ้าพระยาอภัยภักดี ว่าม้าขาวผูกเมรุ & ที่คั้นนั้น ในขอรบสังกรมชน
 สุนทรภูเบศร์นั้นห้ามไม่ เจ้าพระยาอภัยภักดีว่าในขอรบสังไม่มีแล้ว
 ออย่าผูกเลย พระยาอำเภอกักตสั่งให้ทำตามเจ้าพระยาอภัยภักดีสั่ง
 แต่เป็นพนักงานของชาวพระคลังในซ้าย พระคลังในขวา พระคลังพิเศษ
 ใ้ผูกม้าในเมรุให้เจตหมายไว้

๕ เรื่องพระราชทานเพลิงศพ พระบวรญาณมุนี วัดราชบูรณ

ขกัญ ๑.ศ. ๑๑๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘)

ด้วยพระยารักษมนเทียร รัยพระราชโองการไล่เกล้า ฯ ทรงพระ
 กรณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า จะชักศพพระบวรญาณมุนี วัดราชบูรณ แต่
 กัญมาลงเรือขนานนลพพานวัดราชบูรณ ไปณเมรุวัดสุวรรณารามฉวัน
 พศุทิศคเคอนยชน & ค่ำ ขกัญ สัปตศกเวลาย่ำรุ่ง พระสงฆ์สวด
 & สว่าง ๓๒ รูป พระราชทานฉนเพลิงเวลาหนึ่ง จะใ้มีโขน หุ่น ทงทาน
 ค่นกल्पพฤกษ ครนเวลาบ่ายจะใ้พระราชทานเพลิง เวลาค่ำจะใ้
 มีหนัง ๒ โรง คอกไม้พุ่ม คอกไม้เพลิงตามธรรมเนียม และเครื่องศพ
 นั้น ให้เขาเครื่องศพพระขัญญาวิสารเถร วัดราชสถิต ไปตั้งรยศพที่
 เรือขนานและทเมรุควยนน

ให้ชาวพระคลังวิเศษรับเลขต่อพระสัสดี พันพดุม พันเทพราช
 ๕๐ คนมาผูกเรือขนาน ๔ ลำ และให้รับเครื่องศพต่อนายมัจฉา หมื่น
 อ่าง ๕ ตำรวจ ช่างเขียน ช่างขยัน ไปตั้งรับศพ สิ่งใดไม่แจ้งให้ถาม
 หมื่นอ่าง ๕ ตำรวจ นายมัจฉา ให้เร่งไปรับเลขมาผูกเรือขนานแต่
 ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ ๕ ค่ำ แลไปรับศพแต่เดือนพฤษภาคม ๕ ค่ำ
 แล้วให้จ่ายผ้าขาวส่งให้สนมพลเรือนให้พอโยงศพ แล้วให้เอาม่านไป
 กันเมรุข้างในขมมาศพด้วย

อนึ่งให้พระสัสดีชาย พระสัสดีขวา เกณฑ์ราชวัตร ฉัตรเบญจรงค์
 ๕ ข้าราชการให้ร้อยเมรุ แล้วให้กันผ้าโรงวิเสทของดาว ของหวาน หมากพลู
 ให้มันคงจงคทั้ง ๓ โรง แลให้พระสัสดี พันพดุม พันเทพราช จ่าย
 เลขให้พระคลังวิเศษสำหรับผูกเรือขนาน ขนเครื่องศพ หามศพ ๕๐ คน
 ให้เร่งจ่ายให้แต่เดือนธันวาคม ๕ ค่ำ

อนึ่งให้ชาวพระคลังในซ้ายเอาพันแถมไปเผาศพ ๓๐๐ คัน เอา
 แม่ขนไปต่งน้ำเลี้ยงเพลิงโยหนึ่ง แลให้เอาม่านไปกันเมรุและเอามูล
 ไปกันพลับพลาด้วย

อนึ่งให้ทหารในซ้าย ทหารในขวา จัดขกกลองมลายไปประโคมศพ
 ทวคแต่เดือนพฤษภาคม ๕ ค่ำ เวลาย้าย ครนรุ่งขึ้นวันพฤหัสบดี
 เดือน ๕ ค่ำ ให้ส่งเรือขนานประโคมไปถึงเมรุ ให้อยู่กว่าจะพระ
 ราชทานเพลิง

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมยัดเอากระโถนขึ้นน้ำ ให้ชาวพระคลัง
 คุกรัดเอาอาสนะไปแต่งทถวายพระสงฆ์ให้พอสวดพอดัน แลให้ชาว

พระคลังมหาสมบัติเกณฑ์ผลมะกรูด ผลมะนาว ขุนหมื่นเข้าส่มทั้งทาน
ตำรวจรักษาต้นกล้วยพฤษ์ให้พร้อม

อนึ่งให้สมุห้ยาญช้จตุสดมภ์ทั้ง ๕ กรม เขิกไม้ไผ่ หวาย ต่อชาว
พระคลังราชการไปกินฝาค้าใบโรง โชนโรงหุ่่น และให้ทำไม้เสียบ
ลูกบันไดชนลงต้นกล้วยพฤษ์ให้พร้อม

อนึ่งให้ ๕ ตำรวจและสนมตำรวจนอก ยมเสลียงงาต่อชาว
พระราชยานไปห้ามพระสงฆ์ ๓ คน โยง ๓ คน ไปรบ ๓ รวม ๓ เสลียง
แล้วให้ ยมสัณฑ์ต่อชาวพระอภิมย์ไปกินพระสงฆ์คน ๓ แล้วให้จต

ตำรวจเวรไปรักษาบ้านเมรุคอยห้ามปรัมผู้คนอย่าให้เกิดวิวาทชกคักกันได้
อนึ่งให้ หมนฮาจ นายมัจฉา ช่างเขียน ช่างบัน ช่างสลัก
จกแจงเครื่องศพส่งให้ชาวพระคลังวิเศษไปตั้งรับศพที่เรือและที่เมรุ สิ่ง
โคชาติให้ยกแก่เจ้าพนักงานให้จกแจงการให้พร้อม

อนึ่งให้สังฆการี อรรมการ นิมนต์พระสงฆ์สวดสังฆาราม ๓๒ รูป
รับพระราชทานฉันเพลเวลาหนึ่ง แล้วให้รับเกสชสวด เกสชฉัน น้ำชา
ยาเสียง ต่อวิเสทหมากพลถวายพระสงฆ์ตามธรรมเนียม แล้วให้
นิมนต์พระสงฆ์ฉันหนึ่งสอองค์ ๓ ค่วย

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการ จำยไม้ไผ่ จำยหวาย ให้สมุห้ยาญช้
จตุสดมภ์ทั้ง ๕ ไปกินฝาค้าใบโรง โชนโรงหุ่่นให้พอ

อนึ่งให้กรมพระนอรรบาลจกนายอำเภอไปลาดตระเวนเอาหม้อไปตี
เป็นสำคัญอย่าให้เกิดเหตุการณได้ ให้เร่งไปตระเวนแค้นวันพุธเดือนยี่

๕ ขน ๕ คำ แล้วให้ตักตักกล้วย ชุตคินใส่เชิงตะกอนให้พอเผาศพ แล้ว
ให้ตักน้ำใส่แม่ขนเลี้ยงเพลิงด้วย

อนึ่งให้พนงันทหวพนมหาคไทยเกณฑ์เรือกัญญา คู่ชัก ๓ คู่ ให้
มีเชือกชักจกทุกลำ ให้ไปชักศพให้พร้อมกันแต่ฉนวนพฤษภศกเดือนย
๕ ขน ๕ คำเวลาเช้า และให้จกเครื่องเล่นโขนวัน ๓ หุ่นวัน ๓ หนึ่งคน ๓
สองโรง ดอกไม้พุ่ม เพลิงธาทตามธรรมเนียม แล้วให้ทำสายประทักษ
ผูกแคไปเตรียมคอยเผาศพ ๒ สาย

อนึ่งให้ตำรวจวัง ตำรวจหลัง ไปยกสำรับคารวหวาน ถวาย
พระสงฆ์เพลเวลาหนึ่ง

อนึ่งให้จำศาลาเอาเสื่อลวด ไปปูศาลาลูกขน ให้พอเลี้ยงขนนาง
ทั้ง ๒ ศาลา

อนึ่งให้กรรมนายเข้าสารให้แก้ววิเสทกลาง วิเสทฉ้อทาน หง
เลี้ยงพระสงฆ์เวลาเพลถึง ๒ ทนาน ขุนนางเข้าขาว ๒ ถึง ขุนหมื่นคน
งาร ๕ ถึง โพร่ชักศพเข้าห่อ ๒๕๐ ห่อ เข้า ๓๕ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แต่
ฉนวนอังคารเดือนยขน ๓ คำ

อนึ่งให้กรรมแสงเอาหน้าเพลิงส่งให้มหาคเล็ก ๆ รัยหน้าเพลิงต่อ
กรรมแสงทลเกล้า ๆ ถวาย ทรงเพลิงคิตแล้วใส่ในโคมแก้วส่งให้
หมื่นเทวาทิตย์ไปพระราชทานเพลิง แล้วให้รัยเครื่องประทานศพต่อท่าน
ข้างในไปกัยเพลิงด้วยสำรับ ๓

อนึ่งให้หมื่นเทวาทิตย์รัยโคมเพลิงต่อมหาคเล็กไป พระราชทานศพ
ตามธรรมเนียม

อนึ่งให้สนมพลเรือนเอาตารางเหล็ก พลั่ว ขอบ คีม ไปเผาศพ
แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปทำผ้าโยงศพ แล้วให้จัด
คนโยง ๓ คน โปรงเข้าตอก ๓ รวม ๒ คน แล้วให้รับพานเข้าตอก
ของแวน ขมิ้น มะกรูด มะพร้าว ต่อวิเสทนอกสั่งให้คนโยงศพตาม
ธรรมเนียม แล้วให้รับเครื่องบูชากระบะมุกเชิงต่อท่านเจ้าพนักงานข้าง
ใน ไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสงฆ์สวด ๕ สำรับ กบเทียบสำหรับ
เครื่อง ๕๐ เล่ม

อนึ่งให้ขุนหมื่นกลาโหมเอาเชือกเอารอกไปติดเพดานเมรุสำหรับ
ชักศพ เครื่องสวดด้วย

อนึ่งให้ท่านพนักงานข้างในแต่งเครื่องบูชากระบะมุกเชิงสั่งให้สนม
พลเรือน เชิญไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสงฆ์สวด ๕ สำรับ ๕ สำรับ
กบเทียบเครื่องหนักเล่มละ ๓ บาท ๕๐ เล่ม แล้วให้แต่งเครื่องประทานศพ
สั่งให้มหาดเล็กไปกบเพลิงสำรับหนึ่ง

อนึ่งให้วิเสทกลางของคาว ของหวาน แต่งสำรับถวายพระสงฆ์
เวลาเพลเวลาหนึ่ง คาวสำรับละสลึง ๓๒ สำรับ หวานสำรับละเพ็ช
๓๒ สำรับ แล้วให้แต่งสำรับเลี้ยงขุนนาง ขุนหมื่น คณการ เฉลวันพฤหัสยศ
เดือนยี่ ขุน ๕ คำ เวลาเช้า คาวเอก ๒ สำรับ โท ๒๐ สำรับ ตริ ๓๐ สำรับ
หวานเอก ๒ สำรับ โท ๕๐ สำรับ แล้วให้เบิกเข้าสารต่อกรมนามาหุงเลี้ยง
พระสงฆ์เพลถึง ๓๒ ทนาน ขุนนางเข้าชาว ๒ ถึง ขุนหมื่นคณการ ๕ ถึง
ให้เร่งเอาไปเข้าโรง (ครว) แต่เฉลวันเดือนอ้าย แรม ๓๕ คำ อย่าให้ขาดได้

อนึ่งให้วิเสทนอกแต่่งพานเข้าตอก ซองแวน ชมัน มะกรุด
 มะพร้าว ส่งให้สนมพลเรือนไปโยงศพแต่่งวันพฤหัสยัค เดือนญ
 ชน ๕ ค่ำ เวลาบ่ายอย่าให้ขาดไค แล้วให้วิเสทชอทานเข็กเข้าสาร
 ตอกรมนา ๑๕ ถึง มาหงเข้าหอเลียงไฟรชกศพ ๒๕๐ หอ ให้เร่งไป
 เลียงแต่่งวันพฤหัสยัค เดือนย ชน ๕ ค่ำ เวลาเช้า

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูแต่่งเกสชองคาสัน สวคณัน น้ำชายาเสียง
 ส่งให้สังฆการี สนมพลเรือนถวายพระสงฆตามรยสัง

๑๐ เรื่องการศพเจ้าศรพา ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์

บกญ จ.ศ. ๑๓๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘)

ทวยพระยารักษมนเทียร รัชพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระ
 กรณาไปรทเกล้าฯ สั่งว่า เจ้าศรพาในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรา
 นุรักษ์ สิ้นชนมชีพ จะไคเชิญศพไปเข้าเมรุที่ประทานเพลิงศพพระองค์
 เจ้ากล้ายฉวคสระเกศ ฉวนองการเดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ

เมรุสามสร้างพลับพลาฉนวนและทสรงทลงยงคนทศรสาราญ และ
 โรงช่างในแต่่งสำรยคารหวานนน รอเสียงข้าง ยงข้าง ชำรคหักพงไป
 ข้าง ให้สคாரวจ สนมคாரวจ รยเลขค่อพันพุดม พันเทพราช คำนละ
 ๑๕ คน ๓ คำน ๔๕ คน เข็กไม้ไผ่ จาก หวาย กระแสง ค่อชาว
 พระคลังราชการ และยมนผ้าชวค่อพระคลังวเคษทำชนให้เหมอนอย่าง
 เก่า อย่าให้ขาดแต่่งสิ่งหนึ่งสิ่งใดไคไคเป็นอนขาดทไคยว จงเร่งทำให้แล้วทน
 กำหนดมวนเป็นการเร็ว

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการ่ายไม้ ไม้ หวาย จาก กระแส
กบให้คลังวิเศษจ่ายยืมผ้าขาวให้สีตำรวจ สนมพลเรือน ให้พอทำเมรุสาม
สร้าง พลขีพลาและฉนวนที่สร้างที่ลงบังคนทีศรีสำราญ และโรงข้างใน
แต่งสำหรับโรงวิเสทของคาวของหวาน ให้พร้อมอย่างการศพพระองค์เจ้า
กลายนน เร่งจ่ายแต่ฉนวนเดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำเป็นการเร็ว

อนึ่งให้พระสัสดีไปกันผ้าศาลาเป็นโรงวิเสทของคาวของหวาน โรง
วิเสทหมากพลู ให้มั่นคงจงคั้ง ๓ โรง

อนึ่งให้ชาววังเขกยืมผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษมาทำม่านผูกบ้าน
ละ ๒ ไซ ให้พอทัง ๕ บ้านเหมือนอย่างศพพระองค์เจ้ากลาย

อนึ่งให้พนพดม พันเทพราช จ่ายเลขให้สนมตำรวจแต่ฉนวนเดือน ๓
ขึ้น ๑๕ ค่ำ ไปทำเมรุทำสร้างบ้านละ ๑๕ คน ๓ บ้านเป็นคน ๔๕ คน ให้
เร่งจ่ายเลขให้ทันกำหนดตามเป็นการเร็วอย่าให้ขาดไต่ตามรัชสัง

๑๑ กำหนดการเมรุศพเจ้าศรพา

ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณูรักษ์

บกุญ จ.ศ. ๓๑๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ด้วยพระยารักษ์มนตรี รัชพระราชโองการไล่เกล้า ฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า เจ้าศรพาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุน
อิศราณูรักษ์ สิ้นชนม์ชีพ จะเชิญศพเข้าสู่หอตามแต่กำหนดออกประตู
ช่องกุฎี กระทบระแห่แต่ถนนท้ายสนมเลยชวนไปหน้าจักรวรรดิ^{๒๕๖} ออกถนน
เสาชิงช้าเข้าเมรุที่ประธานเพลิงศพพระองค์เจ้ากลายฉนวนทิศระเกศ เวลา

พลบค่ำวันพฤหัสบดี เดือน ๓ แรม ๙ ค่ำ ยุกุญส์ปัตคก จะเชิญศพ
 เข้าในหว่างเมรุ ๓ สร้าง เวียนขวาไปหาซ้าย ๓ รอบ แล้วเชิญศพ
 เข้าเมรุด้านตะวันตก ยกชันทงบนแทนแวนฟ้าจะไว้ศพ พระสงฆ์สวด
 เวลากลางวันกลางคืนทีละ ๓๖ รูป ๕ ทีละ ๖๕ รูป ฉันทเข้า ฉันทเพล
 มีหนึ่ง ดอกไม้รุ่ง พุ่ม เพลิงธำ ทังทานคณกตปฤกษณ์ ครันรุ่งชน
 ฌวันศุกรเดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำเวลาย้ายพระราชทานเพลิงนั้น

ให้สัการวช สนมตำรวจเอาห้วงเหล็กสำหรับตามตะเกียงแก้วไป
 ติดเสาเมรุในประธานด้านละ ๓ ห่วง ๔ ต้น ติดเสาปลับปลาที่ข้างหน้า
 ข้างในให้ครบทุกเสา แล้วให้ไปรับเอาแทนแวนฟ้าต่อหลวงราชโยธา
 เทพ ช่างทहारใน ไปตั้งรับศพ แล้วให้ทำราร่วมโคมระย้าไปแขวน
 ตรงมุมเมรุ เบิกน้ำมันต่อคลังราชการตามดอกไม้รุ่ง ตรงประตูเมรุ
 วางโคมระย้า ๕ ทีละ แล้วให้รับเลขต่อพันพุ่ม พันเทพราช ห้ามเสลียง
 พระสงฆ์โยงศพ ๘ คน ห้ามวอศพแต่ตำหนัก ๒๐ คน ห้ามเสลียง
 คนโยง ๓ เสลียงคนไปรบ ๓ สองเสลียง ๑๖ คน รวม ๕๕ คน นุ่งกางเกง
 รวดคาศผ้าลายจงทุกคน แต่เสลียงห้ามพระสงฆ์ ๓ เสลียงห้ามคนโยง ๓
 เสลียงห้ามคนไปรบ ๓ รวม ๓ เสลียงให้ยืมต่อพันเงินชาวพระราชยาน
 ชาวพระอภิมย์ แล้วให้เอาเชือกไปผูกให้รบเมรุ คลังในจะไต้แขวนโคม
 แล้วให้เอาฐานเครื่องไปตั้งรองเครื่องเบญจาในเมรุ ๑๒ ต้น แล้วให้สนม
 ตำรวจเอาฐานปูนไปตั้งรองชนแวนฟ้า สำหรับช่างเขียนเคลือบลาย

ศิลาอ่อนศิลาแก่ แล้วให้ทำแท่นเชิงตะกอนสำหรับพระราชทานเพลิงศพ แล้วให้หาคำรวางเวรไปรักษาการเมรุ คอยห้ามปรามผู้คนมาดูเล่นอย่า ให้เกิดวิวาทแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

อนึ่งให้สังฆการีนิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมทีละ ๓๖ รูป ๕ ทีละ ๖๔ รูป ฉันทะ ฉันทะเพล แล้วให้รับเภสัชซึ่งคาสยาเสียงต่อวิเสทหมากพลู ถวายพระสงฆ์สวดทั้งกลางวันกลางคืน ฉันทะ ฉันทะเพล แล้วให้นิมนต์ พระสงฆ์อ่านหนังสือ โยงศพองค์ ๓ แล้วให้สังฆการี ธรรมการคอย ห้ามปรามพระสงฆ์เดรเดรมาดูเล่น อย่าให้เกิดวิวาทแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

อนึ่งให้ปลัดกรมในสมเด็จพระเจ้าพากรมขุนอินทประมูล จันทพาน เข้าตอก ซองแวน ขมิ้นดำ มะพร้าวแก้ว ส่งให้สนมพลเรือน ๆ จะได้ ส่งให้ชาวพระมาลาภญาไปโยงศพอและชำระศพด้วย

อนึ่งให้พระราชมานุ คนไม่พอให้ไปรับเอาเลขต่อพันพุดมพันเทพ ราชมาจิก กลองชนะ ปี ๓ กลอง ๕ คู่ ๓๐ คน รวม ๓๓ คน แตรองอน ๓ คู่ แตรฝรั่ง ๒ คู่ ๓๐ คน สังข์ ๑ รวม ๓๓ คน ใส่หมวกแดงเสื้อแดง ๒๒ คนไปแห่ศพแต่ตำหนักถึงเมรุ แล้วให้อยู่ประ โคมศพกว่าจะพระ ราชทานเพลิงแล้ว

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภญา จักคนโยง คนไปรับเข้าตอก แล้ว ให้รับพานเข้าตอก ซองแวน ขมิ้นมะกรูดดำ มะพร้าวแก้ว ต่อสนม พลเรือนไปโยงศพอและชำระศพ แล้วให้ผูกผ้าสัปกรณต์ติดกับศพ แล ให้เชิญกลดไปกันคนหนึ่ง ๒๒ คน ให้รับผ้าชุนนาคยเพลิง ๘ ท่อนต่อชาว พระคลังวเคษ แล้วให้หูกแจงเผาศพตามธรรมเนียม

หนึ่งให้สนมพลเรือนเอาพานแว่นฟ้าไปตั้งบนเตียงที่สนมตำรวางตั้ง
 รัยผ้าสัปดาห์โดยหนึ่ง แล้วให้รัยกระเบาะมุกเชิง และเชิงเทียนเชิงรูป
 คอท่านข้างใน แล้วรัยเทียนรูปคอปัสถกรรมไปตั้งบูชาพระธรรมสวนะ
 ๔ ทิศ ๆ ละสำหรับ เป็นเครื่องวันละ ๔ สำหรับ กยเทียนทหนึ่งสี่
 หนักเล่มละ ๔ บาทตามวันเดือน ๓ แรม ๘ ค่ำ ๓๖ เล่ม ตามวันเดือน ๓
 แรม ๓๐ ค่ำ ๘ เล่ม รวม ๒๔ เล่ม และเทียนประจำเครื่องเล่มละบาท
 ตามวันเดือน ๓ แรม ๘ ค่ำ ๔ สำหรับ ๘๐ เล่ม ตามวันเดือน ๓ แรม
 ๓๐ ค่ำ ๒ สำหรับ ๔๐ เล่ม รวม ๓๒๐ เล่ม เทียนไชยหนักเล่มละบาท
 ตาม ๒ คืน ๒๐ เล่ม เทียนโคมหนักเล่มละ ๖ สลึงร้อยเมรุ ๑๒ ใบ
 ตาม ๒ คืน ๖๔ เล่ม แล้วให้เอาเสื่อ พรม ม่าน ไปแต่งที่ข้างใน ให้เบิก
 น้ามน้ำต่อชาวพระคลัง ราชการ ตามตะเกียงแก้วที่ชาวคลังพินานอากาศ
 เอาไปใส่ที่เสามาในประธาน ๔ ทิศ ๑๒ ใบ ใส่พลับพลาที่ข้างหน้าข้างใน
 ทุกเสื่อให้พอทั้ง ๒ คืน แล้วให้ยกน้ำชาต่อวิเสทหมากพลูดวายพระสงฆ์
 กลางวันกลางคืน แล้วให้รัยพานเข้าตอก ชองแว่น ขม้นตำ มะกรูด
 ตำ มะพร้าวแก้ว คอปัสถกรรมในเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณรัักษ์ เบิกผ้าขาว
 ต่อชาวพระคลังวิเศษไปส่งช่างเขียนปรุกระตาศปล้องอ้อย ปักส่งให้ชาว
 พระมาลาภาษาไปโยงศพ แล้วให้เบิกทองน้ำตูกต่อชาวพระคลังในซ้ายปัก
 เสื่อเหล็กตารางเหล็ก พลอ ชอ คิม เอาเสื่อเอาตารางตั้งบนเชิงตะกอน
 รอยรัยศพ แล้วเอาหวดกกล้วยวางบนตารางเหล็ก 16/ เพศอนที่คตคกย
 ปลายเสื่อเหล็กนั้นสำหรับประทานเพลิงศพ

อนึ่งให้ตำรวจหลัง ตำรวจวัง ยกสำรับ คาวหวาน ถวายพระสงฆ์
เวลาเช้า เวลาเพล

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัตเอาม่าน เอาอาสนะไปแต่งที่ถวายพระสงฆ์
ให้ชาวพระคลังมหาสมบัติเอากะโถนขึ้นน้ำไปตั้งถวายพระสงฆ์ สวด
ฉันเช้า ฉันเพลให้พอ

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเสทจ่ายผ้าขาวให้แก่ชาวพระมาลาภญา สำหรับ
ชุบน้ำคั้นเพลิง ๘ ท่อน สำหรับขี้ทรูปลายาว ๓ แขนท่อน ๓ สำหรับห่อขี้
ท่อน ๓ สำหรับห่อถ่านเพลิงท่อน ๓ สนมพลเรือนจะได้นำไปส่งให้ชาวพระมาลา
ภญาไปโยงศพ แล้วให้ชาวพระคลังวิเศษในซ้าย ในขวาเอามันไปกัน
พลขพลาทข้างใน และเอาโคมเขาแพะไปแขวนรอบเมรุ ๘ โย แล้ว
ให้เอาท่อนสน ท่อนสัก ท่อนกรกช พนมแสดมรอน ๓๐๐ ต้นยกทองนำตก
สำหรับเป็นพื้นพระราชทานเพลิง แล้วให้เอาแม่ขันสาครไปตั้งหน้าเตียง
เมื่อประธานเพลิงศพ ๓

อนึ่งให้ช่างเขียน ช่างบน ช่างสลัก เอาเครื่องศพททำอยู่ทวง
ไปตั้งประคิษศพทเมรุ แล้วให้เอารูปเทวดาถือดอกยวกระคายไปตั้งรับ
ผ้าสตัดยปกรณ แล้วให้ไปเขียนฐานปูนสำหรับตั้งแท่นแว่นพาวเคลือบเป็น
ศิลาอ่อน ศิลาแก่ และให้รับเอาผ้าขาวต่อสนมปรุกกระคายยักปล้องอ้อย
แลส่งสนมโยงศพด้วย

อนึ่งให้กรมหน้าจ่ายเข้าสารให้ วิเสทกลางหงถวายพระสงฆ์ ๓ เวลา
๗ ถึง เลียงขนหมนคณงาร ๕ ถึง เลียงคนประจำการ/๒๖๔ ถึง เร่ง
จ่ายแก่พระวันเคือน ๓ แรม ๘ คำ

อนึ่งให้พระสัสดีชายชวา เกณฑ์ราชวัตรฉัตรเบญจรงค์ไปปักกราย
ล้อมรอบ ๓ สี่ข้าง แล้วให้ก่อเตาหุงข้าวให้วิเศษของคาวของหวานด้วย

อนึ่งให้สมุหบดีชาญชิวคัสตมภักทิง & กรมไปปลูกต้นกล้วยพฤษภ
สำหรับทั้งทาน และให้มิย่นโตขึ้นต้นกล้วยพฤษภ กบไม่เสียขลุ
ให้พร้อมทั้ง ๕ ต้น

อนึ่งให้พจนนทหวนพนมหาคไทยจกหนึ่งเล่นคนละ ๒ โรง แล้วจก
คอกไม้รุ่ง พุ่มเพลิงธากามสมควร แล้วให้ทำชนวนสายฝักแคสำหรับ
ล่ามประทานเพลิง ๒ สาย

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื่อไปปูบนฐานก่อธองแท่นแว่นฟ้า
เสื่ออ่อน ๕ ผืน ปูในเมรุและเฉลียงเมรุกับพลับพลาที่ข้างหน้า ที่
ขุนนางเฝ้าใช้เสื่อลวดเต็ม ให้จ่ายน้ำมันให้ ๕ ตำรวจตาม ไคมระยา ๕ ทิศ
เมรุ กบจ่ายน้ำมันให้สนมพลเรือนตามตะเกียงแก้วในเมรุ ๓๒ ใบ พลับ
พลาข้างหน้าข้างในให้พอ ๒ คน

อนึ่งให้กรมพระนครบาลจัดนายอำเภอเขาม้าอง ไปตีลาดตระเวนทั้ง
เวลากลางวันกลางคืน อย่าให้เกิดเหตุการณ์ใด ให้ตระเวนไปกว่าจะ
แล้วการศพ แล้วให้กตตนักด้วยขตทินใส่แท่นเชิงตะกอนให้พอ แลให้
เอาหม้อถนนใหญ่ใหม่ดีใส่น้ำไปตั้ง ๕ มุมเมรุสำหรับชุกผ้าคยเพลิง แล
ให้ทำสพานข้างโรงแห่ง ๓ สพานข้ามไปเมรุแห่ง ๓ รวม ๒ สพานๆ
นั้นให้เอากระดานเรียบคว้างโต ๒ คอก ให้ผูกกระหนามกระดานให้แน่น
มั่นคง สำหรับคนระแห่ศพไปอย่าให้เป็นอันตรายแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

ให้เร่งไปทำให้แล้วทั้ง ๒ สพานแต่เดือนเดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ แล้วให้ไป
ชุกกินนมในเมรุก่อเป็นฐาน ถ้าไม่แจ้งให้ถามสนมตำรวจ ให้เร่งไป
ชุกให้แล้วทันกำหนดเดือนเดือน ๓ แรม ๕ ค่ำ

อนึ่งให้หลวงราชโยธาเทพช่างทหารใน ส่งแทนแว่นฟ้าให้สนม
ตำรวจไปตั้งรับวอศพในเมรุ แล้วให้ไปจัดแจงดูแลในการทำเมรุทำ
สร้างทำพลับพลาด้วย

อนึ่งให้ชาวพระอภิมยไชยเครื่องตมพหน้าหลังสำหรับ ๓ คนไม่พอ
ให้ไปรับเอาเลขลอม่วงต่อพันพม พันเทพราช มาไชยเครื่องตมพ
นุ่งกางเกงรว ใสเสื้อมัสหร์ คาคผ้าเจ๊กสี ๓๗ คน ให้ไปเตรียมแต่แต่
กำหนดออกไปเมรุ แล้วให้เอาเครื่องตมพพระชาติงประคัยศพในเมรุ ๓๒ คน

อนึ่งให้พันพม พันเทพราช จำเลขให้ ๕ ตำรวจห้ามเสด็จพระ
สงฆ์ ๘ คน จำเลขให้สนมตำรวจห้ามวอศพ ๒๐ คน ห้ามเสด็จโยง
๘ คน ห้ามเสด็จไปรบ ๘ คนรวม ๓๖ รวมทงสิ้น ๔๔ คน จำเลขให้
ลอม่วงและชาวอภิมยถอเครื่องตมพ ๓๗ คน จำเลขให้พระราชมาน
ย กลองชนะ ๒๓ แครวสังข์ ๓ รวม ๗๕ คน ให้เร่งจำให้แต่เดือนเดือน ๓
แรม ๘ ค่ำเวลาบ่าย

อนึ่งถ้าไม่เสด็จ ให้กรมแสงเอาหน้าเพลิงไปส่งให้มหาดเล็ก ๆ
รับหน้าเพลิงต่อกรมแสงทุกเกล้า ๆ ถวาย ทรงเพลิงติดแล้วใส่ในโคม
แก้วส่งให้หมื่นเทวาทิกย์ไปประทานเพลิง แล้วให้รับเครื่องประทานศพ
ต่อท่านข้างในไปรับเพลิงสำหรับ ๓

อนึ่งให้หมื่นเทวาทิตยรัยโคมเพลิงต่อมหาคเล็กไปพระราชทานศพ
เหมือนอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้หยาพอกครวรับเครื่องนำชาติต่อวิเสทหมากพลูต้ม ถวายพระ
ส่งนมคัสวาททั้งเวลากลางวันกลางคืน

อนึ่งให้พระแก้วพระคลังสวนนายระวาง เก็บผลมะกรูด ผลมะนาว
สำหรับเข้าสมทบทาน ๓๕๐๐ ใบ เอาไปส่งให้ปลัดกรมในสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมขุนอิศรานุรักษ์แต่เดือนเดือน ๓ แรม ๘ คำให้ทนนกำหนด

อนึ่งให้ท่านพนักงานช่างในแต่งเครื่องประทานเพลิง ส่งให้มหาค
เล็กไปพระราชทานศพเมื่อวันพระราชทานเพลิงสำหรับ ๓

อนึ่งให้ชาวพระคลังพินาศอากาศเอาถั่วแก้วไปใส่ห้องที่ ๕ ตำรวจ
และสนมตำรวจตึกเสามาอยู่ในประธานบ้านละ ๓ ใบ ๔ บ้าน ๓๒ ใบ ตึกเสา
พลขพลาทช่างหน้าช่างในให้พอทุกเสาสำหรับตามน้ำมัน ให้เร่งเอาถั่ว
แก้วไปใส่แต่เดือนเดือน ๓ แรม ๘ คำเวลาเช้าตามรับส่ง

๑๒ เรื่องพระราชทานเพลิงศพเจ้าเพชรหึง

ขกัญ จ.ศ. ๑๓๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

ถวายพระยารักษมนเทียรรับพระราชโองการใส่เกล้า ๆ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ๆ สั่งว่า เมรุซึ่งประทานเพลิงศพเจ้าศรพาทวงศ์ระเกศนั้น
ให้เจ้าพนักงานรักษาไว้ ให้พร้อมทั้งทุกพนักงานอย่าให้ขาดหักพังแต่สิ่งใด
สิ่งหนึ่งใดเป็นอนาถตทเคียว 16/07/2564
ถวายเจ้าเพชรหึงสนสนมศพพระราชทาน

หีบขี้ตองทขยใส่ศพไว้ ฌวันเสาร์เดือน ๓ แรม ๑๑ ค่ำ บัญญัติปักคอก
 เผลาพลบค่ำจะเชิญศพเข้าสู่ออ หามแต่แต่บ้านริมวัดพระโตออกถนน
 เสาชิงช้าข้ามสะพานไปเข้าเมรุที่ประถานเพลิงศพเจ้าศรีพานัน จะเชิญศพ
 เข้าทางสามสร้างเวียนขวาไปหาซ้าย ๓ รอบ แล้วเชิญศพเข้าเมรุกัน
 ฌวันตกยกขนตั้งบนแท่นแวนฟ้าจะไว้ศพ พระสงฆ์สวดเพลากลางวัน ๔
 กลางคืน ๔ สามสร้าง ๓๒ รูป คนเข้าฉนเพล มีหนึ่งคอกไม้รุ่งพุ่มเพลิง
 ระธา ครนรุ่งชนฌวันเดือน ๓ แรม ๑๒ ค่ำ เผลาย้ายจะไค้พระราช
 ทานเพลิงแลทั้งทานตักกลบพฤกษ์ แล้วสูมธาตุไว้ พระสงฆ์สวดแต่
 สามสร้าง ๑๒ รูป รุ่งชนฌวันเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ เผลาเข้าพระสงฆ์
 คู่สวดกรัษพระราชทานฉน ปกรูปแล้วจะไค้เชิญสู่ถานเพลิงตั้งบนเสลียงงา
 ลงเรือศรีไปลอยวัดประทุมคงคานัน

ให้ ๔ ตำรวจ สนมตำรวจนอก ยืมเสลียงงาต่อชาวพระราชยาน
 ไปหามพระสงฆ์ ๓ คน โยง ๓ คน ปรายเข้าคอก ๑ รวม ๓ เสลียง แล้ว
 ให้ยืมสัปทนต่อชาวพระอภิรมย์ไปกั้นพระสงฆ์คนหนึ่ง แต่คนนั้นให้ไป
 รัยต่อพันพุม พันเทพราช หามเสลียง ๒๕ คน ให้นำงางเกงชาวคาค
 ผ้าลาย แล้วให้เอาเชือกไปผูกขึงให้รอบเมรุ คลึงในซ้ายจะไค้แขวนโคม
 แล้วให้สนมตำรวจนอกทำแท่นเชิงตะกอนสำหรับเผาศพอันหนึ่ง แลให้
 ๘ ตำรวจ ยืมวอศพต่อปลัดกรมในเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณรัักษ์ ให้รัยเลขต่อ
 พันพุม พันเทพราช ไปหามวอศพ ๒๐ คน ไปถือโคมลกพัก ๘๐ คน
 แต่คนหามวอศพนั้นให้นำงางเกงรวคาคผ้าลายพทุกคน

อนึ่งให้ส่งกรรมการนิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมทีละ ๘ รูป ๕ ทิศ
 ๓๒ รูป ฉนั้นเข้าฉนั้นเพล แล้วให้รับเภสัชของคาส สวด ฉนั้น น้ำชา ยาเลี้ยงต่อ
 วิเสทหมากพลูดวายพระสงฆ์ ให้นิมนต์พระสงฆ์อ่านหนังสือโยงศของค์ ๑
 แล้วให้ส่งกรรมการ ธรรมการคอยห้ามปรามพระสงฆ์เถรเถรอย่าให้มากเล่น
 ลุ่มเล่าให้เกิดวิวาทกันแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งใด

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภษาเบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษให้พอทำ
 ผ้าชุบน้ำคยเพลิง ๘ ท่อน ทำผ้าปกรูป ๓ แขนท่อน ๑ ห่ออัฐิถ่านเพลิงท่อน ๑
 แล้วให้หัดแวงเผาศพแลแปรรูป ห่ออัฐิถ่านเพลิงตั้งบนพานแว่นฟ้า
 เชิญขึ้นบนเสลียงงา ชาวพระราชาขานทามไปลงเรือศรีไปลอยหน้าวัด
 ประทุมคงคา ให้หัดคนโยง ๑ คนปรายเข้าตอก ๑ รวม ๒ คน

อนึ่งให้สนมพลเรือนรับเครื่องบูชากระษัตริย์ต่อท่านพนักงาน
 ข้างในไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสงฆ์สวด ฉวันเดือน ๓ แรม ๑๑ ค่ำ
 ๕ ทิศ ๗ ละสำหรับเป็นเครื่อง ๔ สำหรับ แรม ๑๒ ค่ำ ๒ ทิศ ๗ ละสำหรับ
 เป็นเครื่อง ๒ สำหรับ กยเทียบคหนังสือหนักเล่มละ ๔ บาท สวด ๒ คิน
 ๒๔ เล่ม แลเทียบสำหรับเครื่องหนักเล่มละบาท ตาม ๒ คิน ๒ วัน
 ๘๖ เล่ม เทียบโคมเล่มละ ๖ สลึง โคมรอบเมรุ ๒ คิน ๒๔ เล่ม
 โคมแห่ ๑๔๐ รวม ๒๐๔ เล่ม แล้วให้เอาเสื่อ พรม ม่านไปแต่งที่
 ข้างใน และให้รับชองทอง แว่น พานเข้าตอก มีคหมาก หวี
 มะพร้าวแก้ว ขมิ้นค้ำ มะกรูดค้ำ ต่อวิเสทนอกสั่งให้ชาวพระมาลาภษา ๗

จะได้อั่งให้คนโยงศัพ คนปรายเข้าตอก และจะได้อั่งระศัพ แล้วให้เขา
พานแวนฟ้าไปรับผ้าโยงศัพในเมรุ กัยให้ส่งพานแวนฟ้าให้ชาวพระมาลา
ภาษารับห่ออั่งสู่อ่านเพลิง ลงเรือศรีไปลอยนวัตประทุมคงคา แล้วให้ยก
นำชาติอหวัชาพอครวถวายพระสงฆ์ศัสดกเพลากกลางวันกลางคืน แล้ว
ให้เอาตาราง พลอ ขอ คิม ยัตกระตาศทองน้ำตกไปเผาศัพ แล้วให้
เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปส่งให้ช่างเขียนปรุกระตาศยัตเป็นปล้อง
ออย แล้วรับไปส่งให้ชาวพระมาลาภาษาสำหรับโยงศัพ ๒ สาย แลให้
เบิกน้ำมันต่อชาวพระคลังราชการ ไปตามตะเกียงแก้วในเมรุ ๕ ค้าน
๓๒ ใบ แลที่พลับพลาข้างหน้าข้างในไฟพอทั้งสองคืน แลให้จ่ายเทียน
สำหรับตามโคมแห่ ๓๕๐ ใบ เทียนตามสองฟาก ๒๘๐ เล่ม

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษจ่ายผ้าให้แก่ชาวพระมาลาภาษาทำผ้าชุย
น้ำคยเพลิง ๘ ท่อน ปกรูปยาว ๓ แขนท่อน ๓ ห่ออั่งสู่อ่าน ๓ ห่ออ่าน
เพลิงท่อน ๓ ให้แก่สนมพลเรือนไปทำผ้าโยงศัพพยับ ๓ แล้วให้เอาม่าน
ไปกั้นเมรุข้างในษมาศัพ แล้วจกเควของไทยท่านถวายพระสงฆ์ศัสดก
แลให้ชาวพระคลังในซ้ายขวาจกเอา สน สัก กรกชี่ ฟินแล่มรอน
๓๐๐ คู้น ยัตทองน้ำตกไปเผาศัพ แล้วให้เอาม่านไปกั้นเมรุข้างใน
ษมาศัพ แลให้เขาโคมเขาแพะไปแขวนรอยเมรุ ๘ ใบ กัยให้เอามันไป
กั้นพลับพลาทข้างใน แลให้เขาแม่ขันสาครไปตั้งนำเตียงเพลิงควยคู้ ๑

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมยัตเอากระโถนขันน้ำไปตั้ง ให้ชาว
พระคลังศุภรัตเอาอาสนะไปแต่งที่ไฟพอพระสงฆ์ศัสดกณัน แลให้ชาว

พระคลังมหาสมบัติ เกณฑ์ผลมะกรุดมะนาว เกณฑ์ขันท่มนเข้าส้ม
ทงทาน ค้ารวรรักษาตักกลบพฤษัยให้พร้อมวันละ ๕ คัน

อนึ่งให้นายนิคย์นายชิตตฤกเรือศรีมมานทองลำหนึ่ง แล้วให้รับ
เลขต่อพันพุดม พันเทพราช มาบรรจเรือให้ครบกระตง แล้วให้ถอยไป
ประทับร้อยสู่ถ่านเพลิงณเมรุวัดสระเกศ แต่ณวันเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ
เพลิงอำมืองรุ่ง จะได้ไปลอยหน้าวัดประทุมคงคาค่วย

อนึ่งให้ ทวยา พ้อครวรับเครื่องนำชา ค้อวิเสทหมากพลูต้มน้ำถวาย
พระสงฆ์ให้พอ

อนึ่งให้กรมพระนครบาล จัดหม้อถนนใหญ่ที่ใหม่สนิทคี่สำเนาไปตั้ง
๕ มุมเมรุสำหรับชุนน้ำคัยเพลิง แลให้ชุกคิน ตักตักกล่วย สำหรับ
แท่นประทานเพลิงเผาศพ แลให้จคนายอำเภอเอาหม้อองไปตั้งลาดกระเวน
เพลิงกลางวันกลางคืน ให้เร่งไปกระเวนแต่ณวันเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ
ไปจนกว่าจะพระราชทานเพลิง

อนึ่งให้สมุหยาญชิจตศตมภทัง ๕ ปลุกตักกลบพฤษัย ๕ คัน แล
ให้ทายนโคยตักกลบพฤษัยให้พร้อม

อนึ่งให้ชาวพระราชยาน จัดคนห้ามพร้อม ทังเสลียงงาออกไปร้อยสู่
ถ่านเพลิงณเมรุวัดสระเกศ เชิญลงเรือศรีแต่ณวันเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ
เพลิงเข้า

อนึ่งให้ชาวพระอภิรมย์เชิญเครื่องตพิมพ์หน้า หลัง สำรับหนึ่ง
คนไม่พอให้รับเอาเลขลอม่วงต่อพันพุดมไปเชิญเครื่อง ให้นำงทางเก่งรว

ใส่เสื้อมีสำหรับคาคณาเจ็ดสี ๑๗ คน ครั้นเชษฐภพเข้าในเมรุแล้วให้เคลอน
เข้าไปตงกยเชิงที่ ๕ ตำรวจตั้ง ๑๒ อดล้อมฐานแทนแวนพานั้น

อนึ่ง ให้ปลัดกรมในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราภรณี ยมวอศพเจ้า
ศรพา ให้สนมตำรวจยิมโคมฉัตร ๑๖๐ ไปให้ผู้ตามแห่ด้วย

อนึ่ง ให้พระราชมานุวัยเลขต่อพันพุดม พันเทพราชไปจับ ๓ กลอง
ชนะ ๕ คู่ แตรองอน ๓ คู่ แตรฝรั่ง ๒ คู่ สังข์ ๑ รวม ๒๒ คน
ให้ใส่เสื้อแดงหมวกแดงไปแห่ศพ ครั้นถึงที่แล้วให้อยู่ประ โคมศพกว่า
จะพระราชทานเพลิง แล้วให้จับ ๓ กลองชนะ ๓ คู่ แตรองอน ๕
สังข์ ๑ รวม ๑๒ คน ลงเรือประ โคมไปลอยอยู่ฐานเพลิงฉวัดประทุม
คงคา

อนึ่ง ให้พจนนทหวพนมหาคไทยจับหนึ่งไปเล่นคนละ ๒ โรง แล้ว
ให้จับดอกไม้รุ่ง พุ่มเพลิงระชาตามสมควร แล้วให้ทำประทักษายผูกแค
สำหรับพระราชทานเพลิง ๒ สาย

อนึ่ง ให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื้อไปขูยฐานก่อรองแทนแวนพา
เสื้อชอน ๕ ผืน ไปขูยในเมรุและเฉลียงเมรุแลพลบปลาทข้างหน้า แลท
ขุนนางเฝ้าทวยเสื้อลวดให้เต็ม แลให้หายน้ำมันให้แก่ ๕ ตำรวจตามโคม
ระย้าทั้ง ๕ ทิศ ให้แก่สนมพลเรือนตามตะเกียงแก้วในเมรุทิศละ ๓ ใบ
๕ ทิศ รวม ๑๕ ใบ ที่พลบปลาทข้างหน้าข้างในให้พอ ๒ คน

อนึ่ง ให้ตำรวจหลังตำรวจวังไปยกสำรับถวายพระสงฆ์เพลาเช้า เพล
ทั้ง ๒ วัน

อนึ่งให้ชาวพระคลังพม่านอากาศเอาตะเกียงแก้วไปใส่ห้องตะเกียง
ที่เมรุ & ทิศ ๑๒ โย ที่พลับพลาข้างหน้าข้างในให้ครบทุกห้อง

อนึ่งให้กรมหน้าเข้าสารให้แก่วิเสทกลางหงถวายพระสงฆ์ ๕ ถึง
ขุนนาง ๓ ถึง คหบดี ๓๐ ถึง รวม ๓๘ ถึง ให้เร่งจ่ายให้แต่ฉวัน
เดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำ

อนึ่งให้พันพุม พันเทพราช จัคนาย ๓ โพร ๖๐ คน ไปรับเอา
โคมฉัตร จามร ๖๐ คัน ค้อปลัดกรมในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรา
นุรักษ์ไปแห่ศพ แล้วให้จ่ายเลขให้แก่ & ตำรวจห้ามเสด็จพระสงฆ์ ๓
ห้ามวอศพโยง ๓ คนไปรบ ๓ เปน ๓ เสด็จ คน ๒๕ คน ให้แก่สนม
ตำรวจถือโคมแห่ ๘๐ คน ให้แก่ชาวพระอภิมยุลชลล้อมวังเชิญเครื่อง
ศพ ๑๗ คน ให้เร่งจ่ายให้แต่ฉวันเดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำ เพลาบ่าย
แล้วให้จ่ายเลขให้นายนิศย์ นายชิต ขรรค์เรอศรลาหนึ่ง ให้ครบกะทง
สำหรับเอาอัฐิถ่านเพลิงไปลอยฉวันประทุมคงคา ฉวันเดือน ๓ แรม
๑๓ ค่ำ เพลาเช้า ให้เร่งจ่ายแต่ฉวันเดือน ๓ แรม ๑๒ ค่ำ เพลาบ่าย

อนึ่งให้ช่างเขียนเอารูปเทวดา ถอดอกขวัญกระถายรับผ้าโยงสำหรับ
พระสงฆ์ถอดสัปกรณ แล้วให้เร่งจ่ายเครื่องศพของพร้อม

อนึ่งถ้าไม่เสด็จ ให้กรมแสงเอาหน้าเพลิงส่งให้มหาตเล็ก ๆ รับ
หน้าเพลิงค้อกรมแสงทลเกล้าฯ ถวาย ทรงเพลิงตคแล้วให้ใส่โคมแก้ว
ส่งให้หมื่นเทวาทิตย์ไปพระราชทานเพลิง แล้วให้รีบเครื่องประทานศพ
ค้อท่านข้างในไปพระราชทานเพลิงสำหรับหนึ่ง

อนึ่งให้หมื่นเทวาทิตยรับหน้าเพลิง ต่อมหากเล็กไปพระราชทานศพ
เหมือนอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้ท่านพนักงานช่างในแต่งเครื่องบูชากระษัตริย์มุกเชิงสั่งให้สนม
พลเรือนเชิญไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสงฆ์สวด ฌวันเดือน ๓ ขน
๒ คำ ๕ ทิศ ๆ ละสำรับเป็นเครื่อง ๔ สำรับ ขน ๓ คำ ๒ ทิศ ๆ ละ
สำรับเป็นเครื่อง ๒ สำรับ กษัตริย์คนหนึ่งสอหนักเล่มละ ๔ บาท สวด
๒ คืน ๒๕ เล่ม เทียนสำหรับเครื่องหนักเล่มละบาท ตาม ๒ วัน ๒ คืน
๘๖ เล่ม เทียนโคมหนักเล่มละ ๖ สลึง ตามโคมรอบเมรุ ๒ คืน ๖๔
เล่ม ตามโคมแห่สองผลัด ๒๘๐ เล่ม รวม ๓๕๕ เล่ม แล้วให้แต่ง
เครื่องประทานศพสั่งให้มหาดเล็กไปพระราชทานเพลิงสำรับ ๓

อนึ่งให้วิเสทกลางของคารวของหวานแต่งสำรับถวายพระสงฆ์ สวด
ฌวันเดือน ๓ แรม ๓๒ คำ เช้า ๓๒ สำรับ เพล ๓๒ สำรับ แรม ๓๓ คำ
เช้า ๓๖ สำรับ รวม ๘๐ สำรับ สำรับคารวสำรับละสลึง สำรับหวาน
สำรับละเพลง แล้วให้มีสำรับเลี้ยงขุนนาง เลี้ยงคนงานประจำการ
วันเดือน ๓ แรม ๓๓ คำเย็น คาวโท ๕ สำรับคารวตรี ๓๐ สำรับ หวาน
โท ๓๕ สำรับ วันเดือน ๓ แรม ๗ คำเช้า คาวโท ๒๐ สำรับ คาวตรี
๓๐ สำรับ หวานโท ๕๐ สำรับ วันเดือน ๓ แรม ๓๓ คำเย็น คาวโท ๓๕
สำรับ คาวตรี ๒๐ สำรับ หวานโท ๓๕ สำรับ แรม ๓๓ คำ เช้า คาวโท
๓๕ สำรับ คาวตรี ๒๕ สำรับ หวานโท ๕๐ สำรับ แล้วให้แยกเข้าสาร
ต่อกรมนามาหงถวายพระสงฆ์ ๓ เพล ๕ ถัง หุงเลี้ยงขุนนางเข้าชาว

๓ ถึง หุงเลียงคนงารประจำการเข้ากลาง ๓๐ ถึง รวม ๓๘ ถึง ให้เร่ง
ส่งไปเข้าโรงแต่ฉนวนเคียน ๓ แรม ๓๐ คำ

อนึ่งให้วิเสทนอกจกชองทองแว่น พานเข้าตอก มีคมาก หวี
มะพร้าวแก้ว ชมันคำ มะกรูดคำ ส่งให้แก่สนมพลเรือน ๆ จะได้ส่ง
ให้ชาวพระมาลาภษาไปโยง ไปชำระศพ ให้ส่งให้แต่ฉนวนเคียน ๓ แรม
๓๓ คำ เพลาเช้า

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูแต่งเกสรชองคาศน์ สวก ฉิน เข้า เพล
น้ำชಾಯาเลียงส่งให้สังฆการีไปถวายพระสงฆ์ แล้วให้จกเครื่องน้ำชา
ส่งให้หยาพ่อครัวไปต้มถวายพระสงฆ์ ให้เร่งส่งไปเข้าโรงฉนวนจันทร์
เคียน ๓ แรม ๓๓ คำ เพลาเช้าอย่าให้ขาดไคตามรับส่ง

สำรับพระสงฆ์เข้า ๓ เพลา เพล ๓ เพลา คาว ๘๐ ถาด หวาน
๘๐ ถาด ๗ คำสิง ๒ บาท สำรับคฤหัสถ์ คาวโท ๕๕ ถาด คาวตรี ๘๕
ถาด รวม ๓๕๐ ถาด ๒ คำสิง ๒ บาท ๒ สลึงเพื่อง หวานโท ๓๕๐
ถาด ๕ คำสิงบาท ๒ สลึง รวม ๓๓ คำสิงเพื่อง รวมทงสิ้นเงิน ๓๘
คำสิง ๒ บาทเพื่อง

กระบวรแห่งศพเจ้าเพชรหึงเครื่องส่งหน้าหลังสำรับหนึ่ง ๓๒ กลของ
ชนะ ปี ๓ กลของ ๕ คู่ ๓๐ รวม ๓๓ แตรวงอน ๓ คู่ แตรฝรั่ง ๒ คู่
สังข์ ๓ รวม ๓๓ ไคมลุดกพก ๘ กรม ๘๐ จามร ๖๐ รวม ๓๕๐ หามฉัตร
หามวอศัพ ๒๐ หามเสลียง ๓ คู่ ๒๕ รวม ๕๕ รวมทงสิ้น ๒๒๒ คน

๑๓ เรื่องพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้ากลิ่น

ขบาล จ.ศ. ๑๓๘๐ (พ.ศ. ๒๓๖๓)

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ สั่งว่า พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้ากลิ่นในกรมพระราชวัง
บวรฯ ซึ่งล่วงไปก่อนนั้น บดินทรชนมมาแล้ว กำหนดจะไต่เชิญ
พระศพไว้ทอดแหแต่พระที่นั่งทรงธรรมไปลงเรือศรีเขียนลายฉ้าง ชัก
ไปณเมรุปรำวัดสมอแครง ฼วันแรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ ขบาลสมุทธุตศก
เพลาเช้า ครั้นพระศพถึงเมรุแล้วพระสงฆ์จะไต่สวดสองสร้าง ๒๔ รูป
ด้วยพระราชทานฉันเช้า เพล ทงทานคันทกัลป์พฤกษ์ ครั้นเพลาย่ำจะไต่
พระราชทานเพลิง เพลาค่ำสมธาคไว้ พระสงฆ์สวดอยู่คนหนึ่ง มีหนึ่ง
คอกไม้รุ่ง พุ่มเพลิงธธา ครนรุ่งชน฼วันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้า
พระสงฆ์สวดด้วยพระราชทานฉันปกรุปแล้ว จะไต่เชิญอ้งการลงเรือศรี
เขียนลายไปลอยหน้าวัดประทุมคงคานั้น

ให้นายนิคย์ นายชิตรบเลชค้อพันพตม พันเทพราช มาบวรจฬพาย
ให้ครบกกระทง แล้วให้ทาคหลังคาผูกม่านทองใหม่พันกข้างหลังให้พร้อม
ถอยไปประทัยด้วยพระศพนททำฉ้าง ฼วันแรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ เพลาย่ำมอ้งรุ่ง
ครนรุ่งชน฼วัน แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้า ให้เอาเรือศรีเขียนลาย
ไปรบอ้งการณเมรุ ไปลอยหน้าวัดประทุมคงคาคด้วย

อนึ่งให้สนมตำรวนอกทำเมรุปรำด้วยพระศพน ให้มีเพดานผ้าขาวสูงค้ำ
กว้างแคบพอสมควร ถ้าไม่แจ้งให้ถามหม่นวาค นายเนียม นายมัจฉา

แล้วให้เบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเสทไปทำเพดานให้พอ ครั้นแล้วให้
เอาผ้าเพดานส่งคืนชาวคลังวิเศษ แต่ในปรำนั้นให้ยกพนเป็นฐานปูนสูง
ศอกคืบสำหรับรองแท่นรับขอพระศพ แล้วจะไต่ไปจนถึงตะกอนพระราช
ทานเพลิง แลให้รับแท่นต่อหมื่นวาศ นายเนียม นายมัจฉา ไปตั้ง
บนฐานปูนรับพระศพในเมรุปรำด้วย แล้วให้เอาขอที่รถประเทียบแล มา
รับเอาผ้าม่านผ้าหลังคาต่อชาวพระราชยานไปผูกไปคากวอ แล้วให้เอาขอ
ไปรับพระศพหามลงเรือศรหามขนทเมรุด้วย แล้วให้ ๕ ตำรวจสนมตำรวจ
นอกยืมเสลียงงาต่อชาวพระราชยานไปหามพระสงฆ์ คนโยงศพ คน
ปรายเข้าคอก ๓ เสลียง แล้วให้ทำฉนวนน้ำประจำทำข้างหน้าข้างใน
ทศรัถาด้วย แลให้ยืมสัปทนต่อชาวพระอภิมย์ไปกันให้พระสงฆ์
คันหนึ่ง แล้วให้เอาฐานเครื่องสูงไปตั้งประดับพระศพในเมรุปรำ ๓๒ ฐาน
แลให้เอาเชือกไปผูกขึงให้รอบเมรุข้าง ในจะไต่แขวนโคม

อนึ่งให้ชาวพระคลังศุภรัตเอาอาสนะไปตั้งที่พระสงฆ์ให้พอสวด
ฉัน แล้วให้เอาร่มคอกไม้รุ่งไปยก ๒ ร่ม

อนึ่งให้ชาวพระคลังวิเศษจ่ายผ้าขาวให้สนมพลเรือนทำผ้าโยงศพ
พีย ๓ ทำถุงอิงการท่อน ๓ ทำถุงเล็กใส่ก้นศิลาขาว ๓ ท่อน แดง
๓ ท่อน แลให้ชาวพระมาลาภษาทำผ้าปกรูปยาว ๓ แขนท่อน ๑ ทำผ้า
ชุนน้ำคยเพลิง ๘ ท่อน ทำผ้าห่ออัฐิถ่านเพลิง ๓ แขนท่อน ๑ แลจ่าย
ให้ชาววังทำม่านเมรุปรำ ๕ ทิศ ให้สนมตำรวจนอกทำเพดานเมรุแล้ว
เรียกเอาคน

อนึ่งให้ชาวพระคลังในซ้ายเอา ส่น จันทน์ กรักชี พินแสมรอน
 ๓๐๐ ก้อน ไปพระราชทานเพลิง แล้วให้เอาแม่ขนไปตั้งเลี้ยงเพลิง
 ให้เอามูลไปกินเป็นท้างใน ให้เอาโคมเขาแพะแขวน ๘ โย แล้วให้
 เอาแม่ขนมีหู ๒ ข้างแลโตเข้คหนึ่งสำหรับผูกหั้นล้อยอ้งการทวย แล้ว
 ให้ชาวพระคลังใน ซ้าย ขวา ชาวพระคลังวิเศษ เอาม่านไปกินเมรุข้าง
 ในขมาพระศพ แล้วให้จ่ายกระดาษสีให้ช่างเขียนให้พอยึดแทนลาย
 กระดาษรองวอพระศพ

อนึ่งให้ชาวพระคลังมหาสมบัติเอากระ โถนขันน้ำไปตั้งถวายพระสงฆ์
 ให้พอสวดฉัน แล้วให้เกณฑ์ผลมะกรุดมะนาวขุ่นหมื่นเข้าสมทงทาน
 ตำรวรรักษาต้นกล้วยพฤษ์ให้พร้อม จะเป็นกัณฑ์ๆ ละเท่าใดให้ถวายทุก
 พระภรรณาเสียก่อน แล้วให้จ่ายค่าเปลวทอง นาค เงิน ให้ชาวพระคลัง
 วิเศษยัดกัณฑ์ลา ๓ ก้อนให้พอ

อนึ่งให้พระราชมานเจดีย์ ๓ กลองชนะ ๕ ค่ำ รวม ๓๓ คน ไป
 ประโคมพระศพทพระทงทรงธรรม แล้วให้ตั้งเรือศรีประโคมไป ถึง
 เมรุให้ประจำอยู่จนกว่าจะพระราชทานเพลิงแลลลอยพระอ้งการ แล้วให้
 ยัดกัณฑ์ลาส่งให้สนมพลเรือนอย่างละ ๓ ก้อน

อนึ่งให้พนพุดม พนเทพราช เกณฑ์เลขให้นายนิศย์ นายชิตบรรจุ
 เรือศรีให้ครบกระทงไปรับพระศพพระอ้งการ ๒ เพลลา ให้เร่งจ่ายเลข
 แต่ฉวัน แรม ๓๓ ค่ำ เดือน ๕ เพลลาเช้า

อนึ่งให้หมื่นวาศ นายเนียม นายมีจลา ช่างเขียน ช่างปั้น ช่าง
 สลัก เบิกกระดาษสีต่อชาวพระคลังในซ้าย ไปจัดแจงยึดแทนลาย

กระต่ายที่จะรองวอพระศัพให้งามดี ส่งให้สนมตำรวนอกไปรองวอพระศัพ
 ที่เมรุ แล้วให้บอกอย่างเมรุปราฐานปูนรองวอพระศัพ เป็นแท่นเชิง
 ตะกอนสูงต่ำกว่ายาวเท่าใดให้บอกแก่สนมตำรวนอกทำให้งามดี แลให้
 ทำขั้วรับผ้าโยงสคัยปกรณคนหนึ่ง แล้วให้รับผ้าโยงต่อสนมพลเรือนมา
 ปูกระต่ายปักเป็นปล้องอ้อยให้งามดี แล้วส่งคนให้สนมพลเรือนไปโยง
 พระศัพ แลให้เคลือบแฉงฐานปูนให้งามดี เร่งทำให้แล้วทันกำหนด

อนึ่งให้ชาววังเบิกผ้าขาวต่อชาวพระคลังวิเศษไปทำม่านไซในเมรุ
 ปราให้ร้อย ๕ ก้าน แล้วให้เอาที่ไปเตรียมแต่งรูปเสด็จข้างหน้าด้วย

อนึ่งให้พินิจนทรเกณฑ์เรือกัญญาคุชยาว ๕ วา ๖ วาขึ้นไป ๕ คู่
 ให้มีเชือกชักงทุกลำ แล้วให้คัดหนึ่งไปเล่นคนหนึ่ง ๒ โรง ให้คัด

ระทา ๘ ระทา พุ่ม ๓๐ พุ่ม รุ่ง ๒ ชุด ดอกไม้เพลิงพลุ ๒๕ บอก
 พเนียง ๓๐ บอก ม้า ๕ ม้า ถ่าง ๕ ถ่าง คนหนึ่ง แล้วให้ทำสาย
 ผักแกล่อมทรงจุกเพลิง ๒ สาย

อนึ่งให้สมุหขวาญชจตุสทมภทัง ๕ กรมไปปลุกต้นกลปพฤกษ์ ๒ กรม
 ต่อต้น ให้มีบันไดไม้เสียบให้พร้อม ให้เร่งไปปลุกแต่ณวันแรม ๘ ค่ำ
 เดือน ๕ เพลาเช้า

อนึ่งให้ชาวพระอภิรมย์ขมสัปทนให้ ๕ ตำรวจไปกินให้พระสงฆ์
 คนหนึ่ง ให้ชาวพระราชยานขมเสลียงงาให้ ๕ ตำรวจ สนมตำรวนอก
 หามพระสงฆ์ ๓ คนโยง ๓ คนปราย ๓ เป็น ๓ เสลียง แล้วให้
 เขาเครื่องเบญจาไปตั้งที่เมรุ ๑๒ องค์ ให้ส่งผ้าม่านผัดดอกหลังคาให้
 สนมตำรวนอกไปผูกไปคาตหลังคาวอพระศัพด้วย

อนึ่งให้ตั้งกรรมการนมทนค้พระสงฆ์สวด ๒ สร่าง ๒๔ รูป ให้นำเพล
นมทนค้ทานหนังสือหน้าพระค้รูป ๓ แล้วให้รบเกสชองคาสนน้าชญาเสียง
ค้อหวยาพ้อครวแล้วเสทถววยพระสงฆ์ตามธรรมเนียม

อนึ่งให้ชาวพระมาลาภษาจคคนโยง ๓ คนปราย ๓ แล้วให้รับค้อ
สนมพลเรือน ผ้าชาวโยงพระค้พ พานทองขันทองรองเข้าคอก แวนทอง
มะพร้าวแก้ว ชองทอง ขม้นมะกรุด พานแวนฟ้า ก้อนคิลานาก ๓ ทอง ๓
เงิน ๓ เปน ๓ ก้อน ให้เข็กผ้าชาวค้อชาวพระค้ล้งวิเศษไปทำผ้าปก
รูปยาว ๓ แขน ท่อน ๓ ผ้าชุนน้ำค้บเพลิง ๘ ท่อน ผ้าห่ออัฐิท่อน ๓ ห่อ
ถ่านเพลิงท่อน ๓ ทำถุงใส่ก้อนคิลาขาว ๓ ท่อน แดง ๓ ท่อน แล้วให้
จคแจงเผาพระค้พตามธรรมเนียม ครนพระราชทานเพลิงแล้วสมอาตุ
ไว้คน ๓

รุ่งชนถวันแรม ๓๓ ค้า เดือน ๔ เพลาเข้าฉนปกรบแล้ว ให้เอา
อึ้งการใส่ถุงผ้าชาวพานแวนฟ้ารองถุงอึ้งการ ยกชนค้งบนเสดียงงา
เชิญลงเรือม่านทองไปลอยถนวกประทุมคงคา แล้วให้เชิญกลค้ไปกั้น
อึ้งการเมอลงเรือม่านทองค้วย

อนึ่งให้ค้การวหลัง ค้การววังไปยกสำรยชอง ค้าวชองหวานถววย
พระสงฆ์ ๒ เปลา

อนึ่งให้กรรมน้าเข้าสารชอมให้แก่วเสทหงถววยพระสงฆ์ ๒ เปลา
๒ ถึง ๘ ทนาน เลียงชนนาง ๓ เปลา เข้าขาว ๒ ถึง เลียงคณงาน ๓ เปลา
เข้ากลาง ๘ ถึง เข้าห่อเลียงไฟร์ชคคค ๓๐๐ ห่อ ๒ ถึง ๓๐ ทนาน ให้
เร่งจ่ายให้แก่วถวันแรม ๓๐ ค้า เดือน ๔ เปลาเข้า

อนึ่งให้กรมพระนครบาลจกนายอำเภอเขาหม่องไปตีลาคกระเวนเพลว
กลางวันกลางคืน อย่าให้เกิดเหตุการณใด ให้เร่งไปกระเวนแต่
ณวันแรม ๓๒ ค่ำ เดือน ๕ แล้วให้ทักตนกล้วยให้ชกคืนใส่เชิงตะกอน
ให้พอเผาพระศพ แล้วให้ทักน้ำใส่แม่ขนสำหรับเลี้ยงเพลิง แลให้
ถางหลุมารอยเมรุปร้าอย่าให้รกอยู่ได้

อนึ่งให้พระสัสดีชายขวาเอาราชวัตรฉัตรธง กระต่าย ไปปักรายให้
รอยเมรุปร้า แล้วให้กันฝาคาลาเป็นโรงวิเสทของคาวของหวานหมากพลู
ให้มันคงงกทั้ง ๓ โรง แล้วให้กวาดขี้ตมั่วอย่าให้รกอยู่ได้ ให้เร่ง
ไปกันแต่ณวันแรม ๓๑ ค่ำ เดือน ๕ เพลวเช้า

อนึ่งให้สนมพลเรือนรยเครื่องนมัสการเครื่องกระษะมุกเชิงค้อท่าน
ข้างใน เชิญไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสังฆมัสวทวันละ ๒ สำรับ กยเทียบ
คูหนึ่งสอหนักเล่มละ ๕ บาท วันละ ๘ เล่ม เทียนเครื่องหนักเล่มละบาท
วันละ ๕๐ เล่ม เทียนโคมหนักเล่มละ ๒ สลึง คินหนึ่ง ๓๒ เล่ม
แล้วให้เอาตารางเหล็ก พลั่ว ขอบ คีม ขี้ตของน้ำตะกู่ให้งามดีไปเผา
พระศพ แลให้เอาเสื่อ พรม ม่านไปแต่งที่ข้างใน แลให้แยกผ้าขาวค้อ
ขาวพระคลังวิเศษไปสั่งให้ช่างเขียนปรุกระต่ายขี้ตเป็นปล้องอ้อยให้งามดี
รยไปสั่งให้ชาวพระมาลาภญาโยงพระศพพยหนึ่ง แลให้รยกอินคิลา
ค้อพระราชมานู ๓ ก้อนไปสั่งให้ช่างรยขาวพระคลังวิเศษลงรยขี้ตเป็น
กอนทอง กอนนาก กอนเงิน ๓ กอน แลรวบรวมมาสั่งให้ชาวพระมาลา
ภญาใส่ถุงลอยอังคาร แลให้ส่งพานแว่นฟ้าให้ชาวพระมาลาภญาสำหรับ

รององค์การเชิญลงเรือม่านทอง แล้วให้รบชนทองเข้าตอก ฟานทอง
เข้าตอก ซองแวนทอง มีค้ำมทอง มะพร้าวแก้ว ขมิ้นมะกรุดตำ
ต่อวิเสทนอก สั่งให้ชาวพระมาลาภษาไปโยงพระศพ แล้วให้รบนำชา
ต่อหัวข่าพ่อครัวถวายพระสังฆ์ตามธรรมเนียม

อนึ่งให้ช่างรักชาวพระคลังวิเศษรักษาก่อนศิลาต่อสนมพลเรือนมาลง
รกบดเปกก่อนทอง ก้อนนาก ก้อนเงินอย่างละก้อน แล้วสังคินให้สนม
พลเรือน ๓ ก้อน

อนึ่งให้หัวข่าพ่อครัวรบเครื่องชาต่อวิเสทหมากพลูไปต้มน้ำชาถวาย
พระสังฆ์ตามอย่างทุกครั้ง

อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื้อลวดไปอยู่ในศาลาที่ข้างในสาม
สร้าง ในเมรุปร้าให้พอ

อนึ่งให้กรมแสงจัดหน้าเพลิงส่งให้มหาดเล็ก ๆ รัยหน้าเพลิงต่อ
กรมแสงทูลเกล้า ๆ ถวาย ทรงเพลิงติดแล้วรัยใส่โคมแก้วส่งให้
หมื่นเทวาทศย์ แล้วให้รบเครื่องประทานเพลิงต่อท่านข้างในไปพระราชทาน
เพลิงสำหรับหญิง

อนึ่งให้หมื่นเทวาทศรัยโคมเพลิงต่อมหาดเล็กไปพระราชทานพระศพ
ตามธรรมเนียม

อนึ่งให้ท่านพนักงานข้างในแต่งเครื่องบูชากระษะมกเชิงสั่งให้สนม
พลเรือนเชิญไปตั้งบูชาพระอภิธรรม พระสังฆ์สวด คินหนึ่ง ๒ สำหรับ
กบเทียบคหนึ่งสอหนักเล่มละ ๔ บาท คินหนึ่ง ๘ เล่ม เทียนสำหรับ
เครื่องหนักเล่มละบาท กลางวันกลางคืน ๕ เล่ม เทียนโคมหนัก

เล่มละ ๖ สลึง ตามรอยเมรุ ๓๒ เล่ม แล้วให้แต่งเครื่องประทานเพลิง
พระศพส่งให้มหาดเล็กไปพระราชทานเพลิงสำหรับหนึ่ง

อนึ่งให้วิเสทข่อยทานคาวหวานแต่งสำหรับถวายพระสังฆ์มคาวสำหรับละ
สลึง หวานสำหรับละเพอง ฅวันเดือน ๔ แรม ๑๒ ค่ำ เพลา:พล
คาว ๒๕ สำหรับ หวาน ๒๕ สำหรับ แรม ๑๓ ค่ำ เพลาเช้า คาว ๒๕ สำหรับ
หวาน ๒๕ สำหรับ แล้วให้แต่งสำหรับเลี้ยงขุนหมื่นคนงาร ฅวันเดือน ๔
แรม ๑๒ ค่ำ เช้า คาวเอก ๒ สำหรับ คาวโท ๒๐ สำหรับ คาวตรี ๓๐ สำหรับ
หวานเอก ๒ สำหรับ หวานโท ๕๐ สำหรับ เย็น คาวโท ๑๕ สำหรับ คาวตรี
๒๐ สำหรับ หวานโท ๓๐ สำหรับ แรม ๑๓ ค่ำ เช้า คาวโท ๑๕ สำหรับ
คาวตรี ๒๐ สำหรับ หวานโท ๓๕ สำหรับ แล้วให้เบิกเข้าสารต่อกรมนา
มาหุงถวายพระสังฆ์ม ๒ เปลา เข้า ๒ ถึง ๘ ทนาน เลียงขุนหมื่นคนงาร
๓ เปลา เข้าขาว ๒ ถึง เข้ากลาง ๘ ถึง เข้าห่อเลียงไฟ ๓๐๐ ห่อ
เข้า ๒ ถึง ๓๐ ทนาน ให้เร่งไปเข้าโรงแต่ฅวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๔

อนึ่งให้วิเสทหมากพลูไปแต่งเกดของคาสนตง หวดงทนายหนึ่งสอ
ฉุนเข้าเพล ๒ เวลา แลยาเลียง ส่งให้สังฆ์การไปถวายพระสังฆ์ม แล้ว
ให้ส่งเครื่องซาให้หยาพ่อครัวไปคัมน้ำชาถวายพระสังฆ์ม ให้เร่งไป
เข้าโรงแต่ฅวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔

อนึ่งให้วิเสท นอก रखันทองพานทองใส่เข้าตอก แวนทอง
ชองทอง มีคหมาก มะพร้าวแก้ว ขมนมะกรุดค้ำ ส่งให้สนมพลเรือนฯ
จะได้สั่งให้ชาวพระมาลาภาษารับสรงพระศพ ให้เร่งส่งให้แต่ฅวันแรม
๑๒ ค่ำ เดือน ๔ เปลาเช้าตามรับสั่ง